

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій

«СПЕЦІАЛЬНА ВІЙСЬКОВА ОПЕРАЦІЯ» РФ В УКРАЇНІ:
ПОЯСНЕННЯ І СПРАВЖНЯ МЕТА

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 6 курсу, 603 групи

Серафім Віталій Едуардович

Керівник:

Доктор історичних наук,

професор **Макар Ю.І.**

Рецензенти:

Доктор політичних наук,

професор **Монолатій І.С.**

Доктор політичних наук,

професор **Юрійчук Є.П.**

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2024 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Макар В.Ю.

Чернівці – 2024

Анотація

У кваліфікаційній роботі проведено ґрунтовний аналіз причин та наслідків так званої «спеціальної військової операції» Російської Федерації на території України. Визначено політичні та геополітичні чинники, які спонукали до її початку, та розкрито справжню мету дій РФ. Автор здійснив комплексний огляд міжнародної реакції на події, а також охарактеризував основні загрози, які вони створюють для глобальної безпеки.

Ключові слова: Росія, Україна, військова операція, геополітика, міжнародна безпека, конфлікт.

Summary

The qualification work provides a thorough analysis of the causes and consequences of the so-called "special military operation" of the Russian Federation on the territory of Ukraine. The political and geopolitical factors that led to its initiation are identified, and the true objectives of Russia's actions are revealed. The author conducts a comprehensive review of the international response to the events and characterizes the main threats they pose to global security.

Keywords: Russia, Ukraine, military operation, geopolitics, international security, conflict.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

В.Е.Серафім

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА	
ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1. Загальні положення і теоретико-методологічні засади дослідження....	8
1.2. Джерельна база та стан розробки проблеми.....	18
Висновки до розділу I.....	21
РОЗДІЛ II. ВІЙНА В УКРАЇНІ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ	
ГЕОПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ	23
2.1. Історико-політичний контекст російської агресії проти України.....	23
2.2. Намагання РФ ліквідувати українську державність і змусити українців	
забути свою національну ідентичність.....	29
2.3. Гібридна суть повномасштабної війни Росії проти України.....	36
Висновки до розділу II.....	48
РОЗДІЛ III. ГЕОПОЛІТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ РОСІЙСЬКОЇ	
«СПЕЦІАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОПЕРАЦІЇ» ПРОТИ УКРАЇНИ	50
3.1. Аналіз військово-політичного становища напередодні	
повномасштабного вторгнення та його перебіг.....	50
3.2. Цивілізаційний аспект війни в Україні	62
Висновки до розділу III.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
SUMMARY.....	92

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. «Спеціальна військова операція» РФ в Україні, розпочата у лютому 2022 року, стала одним з найбільш значущих конфліктів сучасної Європи, що має глибокі політичні, економічні та гуманітарні наслідки як для регіону, так і для світу. Ця операція не лише порушила територіальну цілісність України, але й викликала серйозні міжнародні санкції, що суттєво вплинули на глобальну економіку та безпеку. Російська Федерація обґрунтувала свої дії необхідністю захисту російськомовного населення та протидією розширенню НАТО на схід. Проте справжні мотиви цієї операції викликають численні дискусії серед міжнародних експертів і дослідників. Вони охоплюють ширший контекст геополітичних амбіцій Росії, її прагнення відновити вплив на пострадянському просторі та протистояти західному впливу в регіоні. У світі, де взаємодія між державами стає все більш напруженою, розуміння передумов, причин та наслідків таких конфліктів стає надзвичайно важливим. Це дослідження дозволяє глибше усвідомити не лише мотиви та стратегії Росії, але й реакцію міжнародного співтовариства, зокрема, роль міжнародних інституцій та окремих держав у підтримці стабільності та миру в Європі. Вивчення цієї теми є актуальним для аналізу сучасних викликів у сфері міжнародної безпеки, дипломатії та прав людини, а також для розробки ефективних підходів до запобігання подібним конфліктам у майбутньому.

Об'єктом дослідження є вивчення інформаційної складової «спеціальної військової операції», агресія Росії проти України після повномасштабного вторгнення, з фокусом на поясненні справжньої мети військової операції.

Предмет дослідження — «Спеціальна військова операція» РФ в Україні: пояснення і справжня мета.

Мета дослідження. На основі аналізу міжнародно-правових документів, новітніх публікацій вітчизняних та зарубіжних експертів у сфері міжнародних відносин, здійснити детальний аналіз причин, передумов і наслідків «Спеціальної військової операції» РФ в Україні. Дослідження спрямоване на виявлення справжніх мотивів Російської Федерації, оцінку впливу цього конфлікту на систему міжнародної безпеки та розгляд ролі різних міжнародних гравців у його вирішенні. Особлива увага приділяється впливу операції на глобальні геополітичні процеси, включаючи міжнародні санкції, військові альянси та реакцію світової спільноти.

Завдання дослідження поставлені з урахуванням мети. Для її досягнення необхідно:

1. Проаналізувати теоретико-методологічні засади, джерельну базу дослідження та передумови й офіційні причини початку «Спеціальної військової операції» РФ.
2. Дослідити ключові геополітичні та стратегічні цілі Російської Федерації, а також простежити хронологію та динаміку конфлікту.
3. Проаналізувати вплив конфлікту на міжнародну систему безпеки та регіональну стабільність.
4. Оцінити реакцію міжнародного співтовариства, включаючи ООН, ЄС, НАТО та інші міжнародні організації.
5. Визначити наслідки конфлікту для подальших геополітичних процесів у світі.

Методи дослідження. Для дослідження причин, перебігу та наслідків «Спеціальної військової операції» РФ в Україні було застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Аналітичний метод та метод аналізу документів використовувалися для збору, обробки та систематизації наукових джерел, правових актів і міжнародних документів, пов'язаних із конфліктом. Системний метод дозволив структурувати

різні аспекти операції, включаючи її військову, політичну та геополітичну складову. Ретроспективний метод використовувався для аналізу історичних подій, що передували початку операції, з метою виявлення її передумов. Порівняльний метод допоміг дослідити відмінності між офіційними заявами РФ та реальними діями, а також порівняти реакцію міжнародної спільноти на різних етапах конфлікту. Ситуаційний аналіз дозволив детально розглянути ключові події, що вплинули на перебіг операції та відповідні дипломатичні зусилля з боку світових держав. На основі аналітико-синтетичного та прогностичного методів було проведено оцінку сучасного стану міжнародної системи безпеки та можливих сценаріїв розвитку конфлікту й подальшого впливу операції на глобальну політику.

Апробація результатів дослідження.

1. Серафім В.Е. Сучасна російсько-українська війна: аргументація і реальність: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. Актуальні проблеми зовнішньої політики України, м. Чернівці, 30 листопада 2023 р., факультет історії, політології та міжнародних відносин. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2023. С. 191-194.

Структура дослідження. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, визначені об'єкт та предмет дослідження, його мета та завдання, окреслені використані у ході дослідження методи. Перший розділ присвячений теоретико-методологічним засадам дослідження. У другому розділі розглянуто історичні передумови «Спеціальної військової операції» (СВО) та проведено аналіз війни в Україні з геополітичної точки зору. Третій розділ присвячений аналізу геополітичних та культурно-історичних аспектів війни. У висновках узагальнені результати дослідження. Список

використаних джерел складається із 57 позицій. Загальний обсяг дослідження складає 93 сторінки.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Загальні положення і теоретико-методологічні засади дослідження.

Для того, щоб повністю зрозуміти сучасну війну, необхідно взяти до уваги її сутність та основні характеристики. Війна є одним із найдавніших соціально-політичних явищ в історії людства. Відповідно до наукового визначення, яке надає Університет військових досліджень, війна розглядається як організована форма військового конфлікту, що виникає між державами, націями, блоками країн або навіть недержавними організаціями. Цей конфлікт є продовженням політики за допомогою насильства, яке виражається через збройну боротьбу і спрямоване на досягнення певних політичних, економічних чи ідеологічних (релігійних) цілей.

Сутність війни виявляється у її взаємозв'язку з розвитком технологій, які, з часом, змінювали форми і методи ведення військових дій. Хоча термін "війна" як такий оформився у XIX-XX століттях, саме явище з'явилося значно раніше і пройшло еволюцію разом з людськими суспільствами. Війна в цьому контексті є організованою і підготовленою формою військового конфлікту, що має чітку мету і стратегію, і її основним інструментом є збройна боротьба.

Крім того, війна є терміном, який має своє юридичне визначення в сфері міжнародного права. Військові конфлікти не обмежуються лише війною в класичному розумінні. Під поняттям військового конфлікту також розуміються такі явища, як збройні інтервенції, збройні інциденти, військові перевороти, блокади, демонстрації сили тощо. Всі ці дії є

виразом насильства та використання сили з метою досягнення політичних або стратегічних переваг.

Згідно з теорією Карла фон Клаузевіца, війна тісно пов'язана з політикою та нацією, і політика завжди має пріоритет над війною. Клаузевіц вважав, що війна є продовженням політики іншими засобами, а насильство у війні є інструментом досягнення політичних цілей. Цей підхід підкреслює нерозривний зв'язок між політикою та війною, в якому війна підпорядковується політичним інтересам, відображаючи ситуацію та виклики конкретної епохи.

Однак, як зазначав Клаузевіц, кожна епоха породжує свої унікальні війни, які змінюють свій характер відповідно до змін у суспільстві, технологіях та політиці. У XX і на початку XXI століть війна змінила свій характер, переходячи від традиційних військових конфліктів до нових форм, які включають сучасні технології, інформаційну війну та інші нові виклики [15, 25].

Алвін і Хейді Тоффлери у своїй книзі "Війна і антивійна" досліджують ці зміни у контексті трьох цивілізаційних хвиль. Вони пропонують, що кожна з цих хвиль мала свій тип війни, який відповідав епосі. Перша хвиля — аграрна, символом якої є мотига, відображає примітивні форми війни, що були характерні для аграрних суспільств. Друга хвиля — індустріальна, символізована конвеєром, представляє епоху масових армій та механізованих конфліктів, таких як світові війни. Третя хвиля — постіндустріальна, символом якої є комп'ютер, відображає сучасні війни, де технології, інформація та кіберпростір відіграють ключову роль.

Зміна характеру війни в постіндустріальну епоху, за Тоффлерами, означає, що сучасна війна все більше залежить від інформаційних технологій, швидкості передачі даних, кіберзагроз та точних технологій ведення бойових дій. Це створює нові виклики для держав та суспільств,

які повинні адаптуватися до змін і розвивати нові стратегії для забезпечення своєї безпеки в умовах цієї "третьої хвилі" [46].

Нові війни, або війни третьої хвилі, відображають зміну характеру конфліктів у міжнародній системі, яка розвивалася після завершення Холодної війни. Ці конфлікти відрізняються від традиційних міждержавних воєн і мають ряд специфічних рис:

1. Непублічні актори: Сторони конфлікту часто не є офіційними державами. Війни ведуться парамілітарними групами, найманцями або іншими непублічними акторами, які можуть бути контрольовані або підтримані державами, але формально не є їхніми частинами. Це явище можна назвати денаціоналізацією або приватизацією війни.

2. Дисиметрія: Конфлікти нерідко є асиметричними, коли одна сторона є значно слабшою або менш організованою, ніж інша. Це може проявлятися у формі боротьби держави проти повстанських угруповань, терористичних організацій або навіть інших держав, які використовують асиметричні методи ведення війни.

3. Невизначеність супротивника та мети: В нових війнах важко чітко визначити, хто є ворогом, яка мета конфлікту та коли він починається і закінчується. Конфлікти можуть тривати тривалий час і не мають чіткого завершення через зміщення або нечіткість цілей.

4. Культурне, етнічне або релігійне коріння конфлікту: Ці війни часто мають глибоке культурне, етнічне або релігійне підґрунтя, що робить їх більш заплутаними і важкими для врегулювання через традиційні дипломатичні або військові методи.

5. Атаки на стратегічні об'єкти: Основні цілі в нових війнах можуть бути пов'язані з державними установами або стратегічними інфраструктурними об'єктами, такими як енергетичні мережі, фінансові установи, транспортні системи тощо.

6. Економічна дестабілізація: Війни третьої хвилі часто спрямовані

на погіршення економічної ситуації країни-супротивника. Наприклад, дії, які ведуть до падіння вартості акцій на фондовому ринку або до зупинки основних секторів економіки.

7. Цивільні жертви: Основними жертвами таких конфліктів стає цивільне населення. Ці війни часто включають атаки на цивільні об'єкти, що призводить до масових втрат серед населення та гуманітарних криз.

8. Медіапропаганда: Важливим аспектом нових воєн є використання інформаційної війни та медіапропаганди для погіршення іміджу супротивника на міжнародній арені. Негативна пропаганда може підривати довіру до країни на міжнародному рівні.

9. Кіберзлочинність: Кіберпростір стає новим полем бою. Незаконна та шкідлива діяльність в Інтернеті, включаючи хакерські атаки на урядові установи та інфраструктуру, стала важливою складовою нових воєн.

10. Внутрішній характер конфлікту з міжнародним виміром: Багато нових конфліктів спочатку мають внутрішній характер, але з часом можуть набувати міжнародного виміру через втручання інших держав або міжнародних організацій.

11. Фінансування через незаконну діяльність: Сторони конфлікту часто фінансуються за рахунок незаконної діяльності, включаючи торгівлю зброєю, людьми, наркотиками, природними ресурсами та інші кримінальні схеми.

Метою "нової" війни є не тільки фізичне знищення супротивника, але й руйнування його економічного та військового потенціалу, що досягається без безпосереднього залучення великої кількості солдат на поле бою. У цих конфліктах застосовуються нові технології та тактики, що дозволяють тримати військові сили подалі від прямого збройного протистояння, зосереджуючи зусилля на інших видах дій, таких як інформаційні атаки, кібернапади та економічний тиск.

Поняття "порогу війни" означає момент, коли конфлікт переходить у

фазу відкритих військових дій, що включають застосування регулярних військових сил. У випадку гібридної війни цей "пори́г" є розмитим, оскільки конфлікт може розгортатися значно раніше, ніж починаються традиційні бойові дії. Гібридні війни починаються і завершуються на межі цього порогу, коли військові дії або взагалі не відбуваються, або розгортаються на пізніх етапах, після того як основна шкода вже нанесена іншими методами [21, 417].

Характеристики гібридної війни:

1. Взаємодія різних поколінь війни: Гібридна війна передбачає використання тактик різних епох – від традиційних бойових дій до сучасних форм, таких як інформаційні та кібернетичні атаки. Це поєднання симетричних і асиметричних дій дозволяє сторонам конфлікту досягати своїх цілей різними способами.

2. Множинність типів збройних дій: Гібридність означає співіснування різних видів бойових дій в одному конфлікті. Це можуть бути як традиційні військові операції, так і дії, що не підпадають під визначення війни в класичному розумінні – економічний тиск, дезінформація, підбивна діяльність, санкції, тероризм та використання проксі-угруповань.

3. Невизначеність супротивника: В гібридних війнах часто важко точно визначити, хто є основним супротивником. Використання нерегулярних сил, найманців, повстанських груп або прихованих операцій держав, робить цей вид конфліктів особливо складним для аналізу і реагування.

Гібридна війна порушує традиційне розуміння конфліктів, оскільки вона використовує широкий спектр засобів і методів для досягнення своїх цілей, залишаючи супротивника у стані невизначеності щодо справжньої природи війни. Це робить її потужним інструментом сучасних міжнародних відносин, де держави намагаються уникнути прямої

військової конфронтації, водночас завдаючи серйозних збитків своїм противникам.

Новий вимір війни, так звані війни "третьої хвилі", є особливо важкими для запобігання і підготовки через їх динамічну, приховану та непередбачувану природу. Ці конфлікти мають ряд характеристик, які ускладнюють як попередження, так і ефективну реакцію на них. Вони можуть починатися несподівано, ескалювати без чітких ознак і бути зупиненими лише за допомогою складних дипломатичних, військових та економічних заходів.

Основні причини труднощів у запобіганні війнам третьої хвилі:

1. Динамічність: ці конфлікти змінюються та еволюціонують надзвичайно швидко, що ускладнює адаптацію до них та передбачення їхніх майбутніх напрямків. Сторони конфлікту використовують різноманітні тактики, що дозволяє швидко змінювати їхній характер.

2. Прихованість: гібридна війна часто розпочинається в тіні — без оголошення військових дій, із застосуванням кібероперацій, пропаганди, політичних маніпуляцій або підтримки повстанських груп. Це створює ілюзію мирного часу, коли насправді ведеться прихована боротьба.

3. Несподіваність: через багатофакторну природу таких конфліктів важко передбачити, коли і де вони почнуться. Напад може відбутися як на фізичному полі бою, так і в кіберпросторі, на економічному або інформаційному рівні, що робить нові війни важкими для ідентифікації на ранніх стадіях.

4. Важка передбачуваність і контроль: війни третьої хвилі часто не мають чітко визначених фронтів або традиційних бойових зон. Це ускладнює стратегічне планування та управління військовими операціями, а також затягує процес врегулювання конфлікту.

Приклади нових вимірів війни:

- Конфлікт у Сирії: Цей багатофакторний конфлікт включає участь

різноманітних акторів: держав, недержавних угруповань, міжнародних коаліцій, що використовують як традиційні, так і гібридні тактики. Війна в Сирії показала, як нові форми війни можуть призводити до тривалих гуманітарних криз і політичної нестабільності.

- Конфлікт у Грузії (2008): Цей конфлікт також є прикладом нової динаміки війни, коли Росія використала як військову силу, так і інформаційні та політичні засоби для досягнення своїх цілей у регіоні, застосовуючи при цьому елементи гібридної війни [2].

- Російсько-українська війна (т.зв. "спеціальна військова операція"): Війна в Україні демонструє всі риси сучасної війни третьої хвилі, включаючи гібридну тактику, інформаційні операції, дезінформацію, економічний тиск, анексію територій та підтримку проксі-угруповань.

Зважаючи на ці особливості, нові війни є значно складнішими для управління, і традиційні методи їх запобігання або врегулювання часто виявляються неефективними.

Після розпаду Радянського Союзу політика Російської Федерації значною мірою була спрямована на адаптацію до західних норм і цінностей, які домінували в міжнародному порядку. У цей період у російській інтелектуальній думці сформувалися дві основні школи: атлантизм і неоєвразійство [9].

Атлантизм став одним із ключових напрямків російської зовнішньої політики на початку 1990-х років. Дана геополітична концепція була продовженням традицій окциденталізму, що базувалися на ідеї розвитку Росії через співпрацю із західними країнами, насамперед зі Сполученими Штатами та країнами Західної Європи. Основні реалізатори цієї політики — президент Борис Єльцин, міністр закордонних справ Андрій Козирєв та прем'єр-міністр Єгор Гайдар — намагалися інтегрувати Росію у світову економіку і політичний порядок, який визначався Західними державами.

Під час їх правління Росія ще не висловлювала явних претензій на домінування над пострадянськими державами, зокрема Україною [33, 60].

Неоевразійство, з іншого боку, відроджувало ідеї євразійства початку XX століття. Основною ідеєю неоевразійства було бачення Росії як унікальної цивілізації, яка об'єднує елементи як європейської, так і азійської культур, але водночас не належить ні до однієї з них повністю. Росія, за цією концепцією, була центром Євразії, ключовим геополітичним суб'єктом, який повинен відновити свій вплив на пострадянському просторі для збереження свого статусу великої держави.

Однією з найвпливовіших фігур неоевразійства став Олександр Дугін, який запропонував бачення світу, де Західна і Східна цивілізації приречені на конфронтацію. Згідно з його геополітичними поглядами, контроль над Східною Європою, зокрема Україною, є ключовим для встановлення домінування Росії над Євразією. Дугін стверджував, що суверенітет України є небезпечним для Росії і може стати причиною військової конфронтації. Україна, за його словами, повинна бути інструментом геополітичного впливу Росії на південні та західні регіони Євразії.

Під впливом неоевразійських ідей зовнішня політика Росії з початку XXI століття почала формуватися навколо ідеї протидії зростаючому впливу США та західних держав. Пострадянські держави, зокрема Україна, вважалися важливими геополітичними територіями, контроль над якими був необхідним для збереження Росією свого впливу на міжнародній арені. У 1997 році Олександр Дугін попереджав, що незалежність України може призвести до військового конфлікту з Росією, оскільки вона розглядається як загроза для євразійського проєкту Москви [9].

Третя і найновіша концепція зовнішньої політики Російської Федерації, започаткована в 1999 році Володимиром Путіним, відома як

концепція динамічного балансу. Її також називають концепцією прагматичного консенсусу або багатопольярного світового порядку. На відміну від попередніх підходів, ця концепція прагне поєднати елементи, що підтверджують унікальність Росії на міжнародній арені, без необхідності прямої конфронтації із Заходом. Ідея багатопольярного світу, де Росія відіграє ключову роль, має своє коріння у виступі Євгенія Примакова на 51-й сесії Генеральної Асамблеї ООН, де він підкреслив важливість багатопольярності в сучасних міжнародних відносинах [33,62].

Основоположником цієї ідеї вважається Костянтин Сорокін, який розробив концепцію Росії як важливого гравця у світовій політиці, попри її відносну слабкість. Географічне розташування Росії, близьке до основних центрів світової сили, дозволяє їй підтримувати певний баланс між різними впливами та використовувати цей баланс для зміцнення своїх позицій у міжнародній системі.

П'ять основних цілей концепції:

1. Відновлення позиції Росії в пострадянському просторі: Ця мета передбачає зміцнення впливу Росії на території колишнього СРСР та перетворення Співдружності Незалежних Держав (СНД) на інтегрований регіон, здатний до сталого розвитку та підтримки стабільності.

2. Використання радянської спадщини: Росія прагне використовувати ресурси та інфраструктуру, отримані в епоху СРСР, для зміцнення своїх економічних і політичних позицій.

3. Диверсифікація відносин із Заходом: Ця стратегія передбачає розширення співпраці з різними західними країнами, уникаючи надмірної залежності від одного центру впливу.

4. Посилення співпраці з Азією: Особливу увагу приділяється розвитку відносин із такими важливими азійськими державами, як Китай та Індія, з якими Росія прагне формувати нові геополітичні альянси.

5. Роль Росії як моста між Європою та Азією: Росія прагне стати ключовою ланкою у глобальному торговельному та політичному обміні між європейськими та азійськими країнами, що підвищить її стратегічну вагу в світовій політиці [16, 35].

У зовнішній політиці Російської Федерації чітко простежується стратегія, що базується на концепції так званих геополітичних "кіл", які визначають різні рівні відносин з партнерами та суперниками. Основні кола включають "близьке зарубіжжя", європейське, континентальне, глобальне та міжконтинентальне. Кожне з цих кіл має свої особливості та пріоритети для Росії, залежно від історичних, географічних та політичних чинників.

Країни "близького зарубіжжя" охоплюють держави, які утворилися після розпаду Радянського Союзу, такі як Україна, Грузія, Молдова та інші пострадянські республіки. Цей регіон має особливе значення для Росії, оскільки його розглядають як сферу безпосереднього впливу і простір для досягнення власних інтересів. Володимир Путін і російська політична еліта не сприймають ці країни як повністю незалежні держави, а скоріше як зони російської ідентичності, які залишаються в орбіті Москви. Це включає не тільки економічний та політичний вплив, але й культурні зв'язки, що надають Росії можливість відновлювати та утримувати свій вплив у регіоні [29, 12].

Європа, особливо Центральна та Східна, також є важливою сферою для зовнішньої політики Росії. Протягом тривалого часу Росія намагалася балансувати між необхідністю співпраці з Європейським Союзом та прагненням зберегти свій політичний і економічний контроль над пострадянськими країнами, що межують з ЄС. Особливо гостро ця дилема постає у контексті прагнення України, Грузії та Молдови до інтеграції в європейські структури, такі як ЄС та НАТО. Росія розглядає ці спроби як загрозу своїй сфері впливу та як виклик своїм геополітичним амбіціям.

На континентальному рівні Росія концентрується на зміцненні зв'язків з країнами Азії, зокрема з Китаєм, Індією та державами Центральної Азії. Ця стратегія відображає прагнення Росії до розширення свого впливу поза межами традиційної європейської сфери і включає пошук нових альянсів для протидії домінуванню Заходу.

На глобальному та міжконтинентальному рівнях зовнішня політика Росії спрямована на створення багатопольного світового порядку, у якому Росія відігравала б одну з ключових ролей. Водночас Росія прагне підтримувати свій вплив у таких регіонах, як Близький Схід та Латинська Америка, використовуючи дипломатичні, військові та економічні інструменти [20, 378].

1.2. Джерельна база та стан розробки проблеми

Джерельна база мого дослідження спирається на широкий спектр джерел, які включають офіційні документи, наукові праці, аналітичні статті, свідчення очевидців, а також медійні та міжнародні звіти. Джерельна база дослідження поділяється на кілька ключових блоків:

Офіційні документи та заяви. До цього блоку входять офіційні заяви уряду Російської Федерації, виступи президента РФ, документи Міністерства оборони РФ, а також офіційні комюніке та прес-релізи. Особливу увагу приділяється аналізу офіційної риторики про «демілітаризацію» та «денацифікацію» України, яка використовується для обґрунтування військових дій.

Міжнародні договори та резолюції. До цього блоку належать міжнародні договори, що регулюють питання міжнародної безпеки та використання військової сили, зокрема Статут ООН, Женевські конвенції, а також резолюції Ради Безпеки ООН і міжнародних організацій щодо дій РФ в Україні. Ці документи є основою для аналізу правових аспектів

«спеціальної військової операції».

Наукові праці та аналітичні звіти, присвячені російсько-українському конфлікту, є важливим джерелом для аналізу геополітичних, військових та економічних наслідків «спеціальної операції». Це включає монографії, статті у міжнародних журналах, матеріали експертних обговорень в межах провідних think tanks, таких як RAND Corporation, Carnegie Endowment for International Peace, Chatham House та інших.

Значну частину джерельної бази складають медійні матеріали, які висвітлюють перебіг конфлікту з різних кутів зору. До них належать статті у провідних міжнародних та українських виданнях (The New York Times, The Guardian, BBC, Укрінформ, Радіо Свобода), а також журналістські розслідування, які аналізують приховані аспекти цієї війни, зокрема фінансові та політичні зв'язки між РФ та іншими країнами.

Важливу роль відіграють свідчення очевидців та інтерв'ю з учасниками подій — як військовими, так і цивільними особами, що пережили бойові дії. Ці матеріали використовуються для глибшого розуміння гуманітарного аспекту конфлікту та його впливу на цивільне населення.

Проблема російсько-української війни і «спеціальної військової операції» досліджується як у міжнародних, так і у вітчизняних наукових колах. На сьогодні існує широкий спектр наукових та аналітичних праць, присвячених різним аспектам цієї теми.

- Міжнародні наукові дослідження здебільшого фокусуються на геополітичних та безпекових аспектах конфлікту. Багато уваги приділяється питанням санкційної політики щодо РФ, змін у світовій системі безпеки, а також аналізу мотивації російського керівництва.

- Українські дослідження активно розвивають теми національної безпеки, оборони, міжнародних відносин і гуманітарного аспекту війни. Українські вчені також аналізують політичні наслідки конфлікту та

процеси деокупації.

- Аналітичні центри та think tanks регулярно публікують звіти і прогнози щодо подальшого розвитку конфлікту, його наслідків для глобальної економіки та системи міжнародних відносин.

Проте, незважаючи на значний обсяг наукової літератури, дослідження справжніх цілей РФ в Україні потребує подальшого розвитку. Це зумовлено динамічністю подій та недостатньою прозорістю щодо внутрішніх мотивів і стратегій, які керують російською політикою в цьому регіоні.

У ході дослідження також використовувалися українські, російські та міжнародні періодичні видання, заяви, публікації та інтерв'ю, опубліковані в цих джерелах, які відображають актуальні теми та підходи до вирішення поточних проблем. Додатково, інформація з офіційних веб-сайтів Президента України, Верховної Ради, Державної думи та Європейського Союзу забезпечувала доступ до сучасної та релевантної інформації, що дозволяло поглибити аналіз і забезпечити актуальність дослідження.

Різноманітні аспекти політики Росії щодо України, а саме «м'якої сили» наявні у дослідженнях Ю.Седляр та М.Лимар «*«М'яка сила» Росії у контексті українсько-російських відносин»* [24, 65]. Питанням російської «soft power» займалися західні науковці, такі як Д.Шерр та М.ван Герпен, що свідчить про міжнародний інтерес до цієї проблематики.

Висвітлення російсько-української війни, зокрема дипломатичної історії цього конфлікту, перебуває на етапі становлення. Вона представлена низкою праць українських науковців та політиків, таких як Ю.І. Макар (2022, 2024), С.Г. Федуняк (2022), Б.І. Гуменюк (2022), С. Плохій (2023), І. Гирич та С. Сумленний (2023), С.С. Троян (2014), П. Гай-Нижник (2016, 2018, 2022), Г. Перепелиця (2015, 2024), В. Огризко (2022, 2023), А. Лозинський (2023), В. Горбулін (2022), В.А.Смолій (2022). Їхні

дослідження спрямовані на висвітлення російсько-українських відносин у період, що передував російській агресії, в контексті геополітичного протиборства. У своїх роботах вони досліджують політичні чинники конфлікту, аналізують дипломатичні аспекти і загальні передумови, що вплинули на розгортання війни.

Серед вітчизняних наукових досліджень, присвячених міжнародно-правовому аналізу російської агресії, варто відзначити ґрунтовну колективну монографію «Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право» 2014 року, а також низку статей, опублікованих у наукових виданнях у період з 2014 по 2022 роки. Особливе значення має наукова спадщина професора О.Задорожного, який зробив значний внесок у дослідження цього питання.

Позицію про порушення Росією міжнародного права та необхідність збереження правового статусу Криму як частини України підтримують більшість представників світової доктрини міжнародного права. До таких науковців належать П. Аккерман, М. Барковські, К. Борген, М. Боте, М. Веллер, Ю. Відмар, К. Волтер, Т. Грант, Дж. Грін, Дж. Кранц, Н. Кріш, О. Лухтерхандт, Ж.-Б. Майяр, Л. Мальксо, К. Марксен, Е. Мюррей, М. Олсон, А. Пелле, Г. Фокс, Х.-Й. Хайнце, О. Шефер та інші.

Висновки до розділу І.

У контексті міжнародних відносин початку ХХІ століття, аналіз дій Російської Федерації щодо проведення так званої "Спеціальної військової операції" (СВО) в Україні є ключовим для розуміння нових загроз для безпеки як регіонального, так і глобального рівня. Важливість цього дослідження полягає в аналізі офіційних пояснень і реальної мети цієї військової інтервенції, яка значно змінила геополітичну ситуацію у Східній Європі та вплинула на міжнародні відносини.

Початково, важливо зазначити, що офіційна риторика Кремля щодо СВО базується на твердженнях про необхідність захисту російськомовного населення на сході України, протидію нібито загрозам з боку НАТО та необхідність денацифікації української держави. Однак, ці аргументи неодноразово були піддані критиці на міжнародній арені як спроба виправдати порушення суверенітету незалежної держави та грубі порушення міжнародного права.

Теоретично це дослідження опирається на ряд концепцій з галузі міжнародних відносин. Реалізм підкреслює амбіції Росії щодо відновлення свого впливу на пострадянському просторі та прагнення відновити баланс сил, що був втрачений після розпаду Радянського Союзу. Лібералізм у свою чергу піддає сумніву правомірність військових дій, акцентуючи на важливості мирного вирішення конфліктів через дипломатичні канали та міжнародні організації, як-от ООН. Конструктивізм допомагає пояснити, як ідентичність, сприйняття та націоналістичні наративи впливають на дії РФ.

Методологічно дослідження охоплює декілька підходів, включаючи аналіз офіційних заяв і дій російської влади, які дозволяють інтерпретувати офіційні пояснення та справжні мотиви. Особливу увагу приділено аналізу первинних джерел, зокрема виступів та інтерв'ю представників російського керівництва, а також аналізу даних незалежних міжнародних дослідницьких організацій.

Емпірична частина дослідження включає аналіз дій Росії на міжнародній арені в рамках СВО, що супроводжуються порушенням норм міжнародного права, використанням пропаганди та дезінформації для формування громадської думки. Також важливим є контент-аналіз медійних матеріалів і заяв ключових політичних гравців на міжнародній сцені, що дозволяє краще зрозуміти глобальні реакції на дії РФ.

РОЗДІЛ II.

ВІЙНА В УКРАЇНІ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ

2.1. Історико-політичний контекст російської агресії проти України

Російська агресія проти України, прикрита терміном «спеціальна військова операція» (СВО), має глибокі історичні та геополітичні корені. Спроби Кремля обґрунтувати своє вторгнення необхідністю захисту російськомовного населення чи боротьби з «нацистським режимом» є лише фасадом для справжніх намірів — збереження та відновлення контролю над Україною, яку Росія традиційно розглядає як «споконвічну» територію.

Історичні паралелі між діями більшовиків у 1917 році та сучасною політикою Росії є очевидними. Одним із ключових прикладів є «Маніфест до українського народу з ультимативними вимогами до Української ради», надісланий Раднаркомом до Центральної Ради 4 грудня 1917 року. Цей документ демонструє ранню форму російського втручання у внутрішні справи України під виглядом офіційного визнання її права на самовизначення. Проте ультимативні вимоги більшовиків, зокрема щодо визнання їхньої влади, свідчили про справжню мету — підкорення української політичної автономії.

Такі дії є прообразом сучасної агресії РФ. Продовження історичної лінії від більшовицької політики до сучасних російських вторгнень підкреслює постійну імперську амбіцію Москви. Як і в 1917 році, Кремль вважає Україну ключовим елементом своєї геополітичної стратегії, без якого Росія не може претендувати на статус світової держави [17, 344].

Сучасні спроби Кремля підмінити історію України власною версією віддзеркалюють ті самі маніпуляції, які мали місце у XIX столітті, коли, за словами Карла Маркса, Росія «нахабно привласнила» історичну спадщину Київської Русі. Ця фальсифікація служила основою для створення міфу про «споконвічну єдність» російського та українського народів [17, 346].

Аналіз сучасної агресії Росії проти України вимагає звернення до історичних процесів, які формували відносини між двома народами. Агресія, спрямована проти української державності, бере свій початок не пізніше середини XVII століття, коли Москва почала систематично руйнувати українську автономію. Це включало всі сфери життя українського суспільства, чому значною мірою сприяла поведінка тогочасної української еліти. У підсумку, Україна втратила свою державність і потрапила під контроль Московської держави на кілька століть.

Історичні спроби Росії привласнити спадщину Київської Русі стали основою для фальсифікації походження російської державності. Нинішні події надають цій проблемі нового виміру, адже Кремль продовжує намагатися легітимізувати свою агресію, використовуючи історичну дезінформацію. У російських підручниках для шкіл Київ більше не значиться як «мать городов русских», а походження руської державності переноситься на Новгород і варягів, що є спробою відкинути українські корені російської держави [27, 123].

Особливо значущим є питання Криму, який став символом сучасної російської агресії. Кремль намагається виправдати анексію півострова, звинувачуючи Микиту Хрущова в його незаконній передачі Україні у 1954 році. Проте історичні документи свідчать про інше: рішення про передачу Криму ухвалювалося колегіально на засіданні Політбюро, і Хрущов не мав вирішального впливу на цей процес. Справжньою причиною передачі була

економічна деградація регіону після депортації кримських татар та інших національностей, з якою Росія не могла впоратися [22].

Переслідування української мови є ще одним інструментом російської агресії, спрямованим на знищення національної ідентичності українців. Це явище, відоме як лінгвоцид, мало місце в різні періоди історії, починаючи з XVII століття. Московська держава свідомо знищувала українську мову, намагаючись позбавити українців їхньої етнічної ідентичності.

Заборони української мови почалися ще до підписання Переяславської угоди 1654 року. У 1626 році київський митрополит Йосиф Кралівський створив акафіст до Святої Варвари українською мовою. Москва не тільки вимагала перекладу на російську, але й наказала вилучити всі українські книги зі старим друком. Указом царя Михайла в 1693 році заборонено друк українською мовою і наказано знищити вже існуючі українські книги.

За твердженням академіка Григорія Півторака, історія Московії була «куцою і дуже бідною», що шокувало навіть Катерину II. Вражена величию Київської Русі, імператриця вирішила створити власну версію історії Російської імперії, яка мала включити спадщину Київської держави. Для цього у 1783 році була створена «Комиссия для составления записок о древней истории преимущественно российской», яка підготувала фальсифікований каркас історії, приписуючи походження Росії до Київської Русі.

Ця фальсифікація лягла в основу офіційної російської історіографії XIX століття, зокрема у творах Миколи Карамзіна та Сергія Соловйова. Видатний український історик Михайло Грушевський аргументовано викрив цю підробку, довівши, що Київська Русь була державою українського етносу, а ідея про «колиску трьох братніх народів» є історичною вигадкою. Таким чином, спроби привласнити історію

Київської Русі стали частиною великої стратегії Росії з виправдання своєї експансії.

Питання заборони української мови слід розглядати як частину загальної політики Росії щодо знищення української національної ідентичності. Протягом століть російська влада свідомо переслідувала українську мову, починаючи з Переяславської угоди 1654 року. Заборони на використання української мови були частими і систематичними: від указів царя Михайла до Петра I, який у 1720 році заборонив друк українською мовою, і Катерини II, яка у 1763 році заборонила викладання українською в Києво-Могилянській академії [17, 350].

У часи СРСР русифікація продовжувалася під прикриттям «інтернаціоналізму». Незважаючи на офіційне засудження політики царської Росії як «тюрми народів», радянська влада використовувала ті ж самі методи: українізація, яка на початку 1920-х років давала надію на відродження української культури, була зупинена, а її активні учасники зазнали репресій. Після Другої світової війни тиск на українську мову посилювався. У великих містах домінували школи з російською мовою навчання, а українська мова піддавалася штучному засміченню русизмами.

Питання релігії тісно пов'язане зі спробами Росії викоринити українську мову та позбавити українців національної ідентичності. Особливо після розпаду СРСР, Росія активно підтримувала так звану Українську православну церкву Московського патріархату як ідеологічний інструмент у рамках концепції «русского мира». Це явище має глибокі історичні корені [8, 37].

Російська православна церква (РПЦ) ще в XV столітті проголосила свою автокефалію, призначивши єпископа Іону Митрополитом Київським і всієї Русі, з постійним перебуванням у Москві, без схвалення Константинопольського патріархату. З часом, московські власті та

керівництво РПЦ намагалися повністю підпорядкувати собі Київську митрополію, що особливо посилювалося після Переяславської угоди.

У XIX столітті всі київські митрополити були етнічними росіянами, що сприяло політиці русифікації. Києво-Могилянську академію було ліквідовано, а замість неї функціонували Київська духовна семінарія та Київська духовна академія, які також були ліквідовані більшовиками. Унаслідок Першої світової війни і подальших суспільних змін українці почали відновлювати своє національно-релігійне життя, розпочався рух за автокефалію Української православної церкви [22].

У 1943 році, під час Другої світової війни, Сталін відновив діяльність Московського патріархату. Після війни було створено Український екзархат Московського патріархату. У 1946 році, внаслідок Львівського псевдособору, УГКЦ була ліквідована, а її вірні приєднані до Московського патріархату. Відродження Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) відбулося лише під час розпаду СРСР.

Поява Православної церкви України (ПЦУ) та отримання Томосу від Вселенського патріарха Варфоломія стали важливими етапами релігійного відокремлення українців від російського впливу. Проте процес не завершений, і нинішня війна лише підкреслює розрив між Україною та Росією, спростовуючи міф про «братерство і єдність» двох народів.

Російська влада в різні історичні періоди послідовно дотримувалася принципу розширення територій та поневолення сусідніх народів, зокрема України. Викрадення української історії, заборона української мови, насильницьке впровадження російського православ'я — все це нинішні правителі РФ намагаються представити як частину «культурно-просвітницької» концепції, відомої під назвою «русский мир».

У 2007 році указом Володимира Путіна була створена організація, що мала популяризувати російську мову і культуру у світі, маскуючи під гуманітарну місію ідеологічний реваншизм. Ця доктрина стала

платформою для відновлення російського впливу на території колишнього СРСР та соціалістичних країн.

Ідеологія «русского мира» базується на трьох ключових елементах: російському православ'ї, культурі та мові, а також авторитаризмі, який подається як спільна історична пам'ять і спільне бачення майбутнього. Українцям ці ідеї нав'язуються силоміць, що підтверджується діями російських сил на окупованих територіях.

Пропаганда «русского мира» здійснюється через російські ЗМІ, громадські організації «співвітчизників», проросійські партії та агентів впливу в органах влади України. Провідна роль у цьому процесі належить Українській православній церкві Московського патріархату. Збройна агресія Росії стала прямим силовим втіленням цієї доктрини на території України, спрямованим на знищення української державності та національного самовизначення.

На тимчасово окупованих територіях ідеологія «русского мира» виправдовує заборону української мови, вилучення українських навчальних матеріалів, знищення підручників з історії, літератури та мови, а також заміну українських вчителів російськими. У російському наративі Україна подається як «штучна держава», населення якої є «частиною російського народу», що прагне «визволення» та возз'єднання з Росією.

У першій чверті XXI століття керівництво РФ на чолі з Володимиром Путіним продовжує політику, спрямовану на підкорення України, розпочату ще більшовиками після захоплення влади в Росії. Сучасна агресія, прикрита терміном «спеціальна військова операція», має свої історичні паралелі. Як і в 1918 році, коли була створена фіктивна Донецько-Криворізька республіка, тепер після анексії Криму Росія проголосила ще дві псевдореспубліки на сході України [18, 398].

Тоді, як і тепер, агресія розпочалася з військових дій, метою яких було захоплення українських територій. У 1918 році військовою операцією

керували Володимир Антонов-Овсієнко та Михайло Муравйов, які, після захоплення Харкова, прагнули дійти до Києва. Показовим є захоплення Полтави, де Муравйов погрожував зруйнувати місто і винищити його захисників, якщо не буде визнана влада більшовицької Харківської ради.

Сучасна російська агресія має аналогічні цілі: знищення української державності та підкорення українського народу. Військові дії, розпочаті у 2014 році з анексії Криму і продовжені у 2022 році під виглядом «спецоперації», є продовженням імперської політики Росії. Ця війна ведеться не тільки за територіальний контроль, але й за знищення українців як окремого етносу.

Підтвердженням геноцидного характеру дій РФ є численні свідчення, зокрема події у містечку Буча, де російські війська вчинили масові вбивства цивільного населення. Російська пропаганда одночасно поширює міф про захист від агресії НАТО та США, проте цей «захист» відбувається на території України, що залишається без логічного пояснення [18, 399].

У підсумку, зміцнення української державності можливе лише через зусилля самих українців за підтримки міжнародних союзників. Вирішальним фактором залишається власна здатність українського народу до розбудови суверенної держави.

2.2. Намагання РФ ліквідувати українську державність і змусити українців забути свою національну ідентичність

Дослідження складних динамік етнічних і лінгвістичних ідентичностей у контексті українського та російського націоналізму дозволяє краще зрозуміти соціально-політичний ландшафт Східної Європи. Ці націоналістичні почуття, глибоко вкорінені в історичних наративах і культурній спадщині, представляють собою багатогранні

конструкції, що охоплюють широкий спектр історичних, культурних та політичних вимірів. Розуміння складнощів, притаманних українському та російському націоналізму, є необхідним для усвідомлення нюансів відносин між цими сусідніми державами та для сприяння сталому миру та стабільності в регіоні.

Український та російський націоналізм — це не просто абстрактні ідеології; вони глибоко вкорінені в колективній свідомості їхніх відповідних народів, формуючи їхні уявлення про ідентичність, приналежність і національну долю. Історичні наративи відіграють ключову роль у формуванні цих націоналістичних ідеологій. Як Україна, так і Росія звертаються до багатовікових наративів державності, завоювань і опору, щоб визначити свої національні ідентичності. Для України спадщина Київської Русі слугує фундаментальним міфом, символізуючи стародавні корені країни та прагнення до суверенітету. Подібним чином, історичні наративи Росії, від величі царської імперії до жертв Другої світової війни, відіграють важливу роль у формуванні її національної ідентичності та виправданні її геополітичних амбіцій [52].

Культурна спадщина є важливим компонентом як українського, так і російського націоналізму, проявляючись через мову, релігію, фольклор та традиції. Мова, зокрема, займає центральне місце у формуванні національної ідентичності, виступаючи маркером приналежності та символом культурної самобутності. В Україні українська мова стала осередком національного відродження, представляючи відмову від радянської русифікаційної політики та підтвердження культурної автономії України. Водночас у Росії російська мова розглядається як об'єднуюча сила, яка поєднує різноманітні етнічні групи на її величезній території та служить інструментом для проєкції м'якої сили та впливу в пострадянському просторі.

Переплетення етнічних і лінгвістичних ідентичностей в українському та російському націоналізмі додає додаткових шарів складності до соціально-політичного ландшафту регіону. Україна, зі своїм різноманітним етнічним складом і мовною багатоманітністю, стикається з викликом націєтворення в багатокультурному контексті. Статус мов меншин, таких як російська та угорська, став спірним питанням, що відображає ширші дебати про ідентичність, асиміляцію та мовні права. У цьому контексті мовне питання в Україні є не лише культурною, але й політичною проблемою, яка має значний вплив на внутрішню політику та міждержавні відносини [48].

У Росії просування русофонної ідентичності серед етнічних меншин, як у межах її кордонів, так і за їх межами, слугує засобом розширення її культурного та політичного впливу. Це сприяє зміцненню статусу Росії як домінуючої регіональної сили та є важливим інструментом у її зовнішньополітичних стратегіях, особливо в контексті пострадянського простору. Росія використовує мовне питання як важіль для впливу на сусідні держави, підтримуючи русофонні громади за кордоном і використовуючи їх як інструмент для збереження свого впливу [38].

Геополітичні міркування також суттєво впливають на контури українського та російського націоналізму, причому обидві нації прагнуть посилення свого впливу в пострадянському просторі. Росія розглядає Україну як важливу буферну зону і прагне зберегти свій геополітичний вплив на сусіда через різноманітні засоби, включаючи економічний тиск, військове втручання та підтримку сепаратистських рухів. Ці дії мають на меті послабити український суверенітет і утримати Україну в орбіті російського впливу.

З іншого боку, Україна прагне утвердити свій суверенітет і приєднатися до західних інституцій, таких як Європейський Союз і НАТО, щоб вирватися з-під сфери впливу Росії та прокласти свій незалежний

курс. Ці прагнення відображають бажання України відокремитися від російського впливу та зміцнити свою національну ідентичність, спрямовану на інтеграцію з Європою та західним світом.

Етнічні та лінгвістичні ідентичності: Український та російський націоналізм тісно переплетені з нюансами етнічних та лінгвістичних ідентичностей, кожен з яких підкреслює унікальність своїх відповідних культурних традицій, мов і історичних наративів [44].

Український націоналізм, глибоко вкорінений у багатій культурній спадщині країни, активно пропагує визнання та поширення української ідентичності як на внутрішньому, так і на глобальному рівні. Центральне місце в цьому націоналістичному етносі займає необхідність захищати та підносити українську мову, яка є не лише засобом спілкування, а й матеріальним втіленням національної гордості та опору проти зовнішньої культурної гегемонії. Лінгвістична унікальність української мови є відчутним проявом культурної автономії та історичної безперервності нації. Українська мова символізує боротьбу за незалежність і є важливим елементом у формуванні національної ідентичності, особливо в контексті історичного протистояння з Росією.

Аналогічно, російський націоналізм характеризується сильним прив'язанням до російської мови, культурної спадщини та історичної спадщини. Російські націоналісти підкреслюють безперервну історичну траєкторію російської цивілізації, відслідковуючи її витоки від середньовічної держави Київська Русь і акцентуючи увагу на ролі Росії як євразійської держави з особливою цивілізаційною місією. Російська мова, як основний засіб спілкування на величезних просторах Російської Федерації, слугує об'єднуючою силою серед різноманітних етнічних груп країни, сприяючи формуванню колективної ідентичності та спільної культурної спадщини. Крім того, російська мова історично служила важливим засобом для поширення російських культурних норм і цінностей

на територіях Російської імперії та Радянського Союзу, що підкреслює її роль у збереженні впливу Росії на пострадянському просторі [36].

Значення лінгвістичної самобутності в рамках українського та російського націоналізму виходить за межі простої мовної переваги; вона втілює ширші прагнення до культурної автономії, національного самовизначення та історичної валідації. Для українців піднесення української мови невід'ємно пов'язане з прагненням підтвердити суверенну ідентичність України та відмежувати її від історичних поневолювачів, зокрема Росії та Радянського Союзу. Це прагнення відображається в зусиллях щодо деколонізації культурного простору України та утвердження її унікальної національної самобутності. Навпаки, у контексті російського націоналізму збереження російської мови символізує не лише безперервність російської цивілізації, а й захист традиційних цінностей від сприйнятих загроз з боку Заходу, що підсилює національну гордість і почуття історичної місії.

Хоча український та російський націоналізм мають певні спільні риси, вони також суттєво різняться, відображаючи різні історичні траєкторії, культурні етноси та геополітичні імперативи. Український націоналізм, що формувався протягом століть стійкості проти зовнішнього домінування, пронизаний духом опору та стійкості перед численними історичними викликами. Він акцентує увагу на боротьбі за збереження культурної ідентичності та суверенітету, що є реакцією на багатовікові спроби асиміляції та підкорення з боку сусідніх імперій, зокрема Росії. Цей націоналізм черпає свою силу з прагнення до самовизначення, що відображається у піднесенні української мови, культури та національної пам'яті [56].

Навпаки, російський націоналізм, сформований під впливом імперського розширення та територіальної консолідації, звеличує статус Росії як великої держави та захисника давніх культурних традицій. Він

наголошує на безперервності історичного розвитку Росії, її ролі в глобальній політиці та захисті традиційних цінностей. Цей націоналізм відображає імперські амбіції Росії, її прагнення утримувати та розширювати свій вплив, а також зберігати контроль над територіями, які вона вважає частиною своєї історичної спадщини.

Таким чином, переплетення етнічних і лінгвістичних ідентичностей у рамках українського та російського націоналізму підкреслює складну взаємодію між культурою, мовою та політикою у формуванні національної свідомості та колективної пам'яті. Піднесення та збереження української та російської мов слугують важливими засобами вираження культурної самобутності та історичної безперервності, втілюючи ширші прагнення до культурного суверенітету, національної ідентичності та історичного визнання.

Складна взаємодія між українським та російським націоналізмами є вирішальним фактором, який формував історичні відносини між цими двома сусідніми націями. Українські націоналісти наполегливо прагнули утвердити суверенітет України та її культурну унікальність перед історичним і сучасним російським впливом. Відродження українського націоналізму, особливо після проголошення незалежності України в 1991 році, було позначене спрямованими зусиллями щодо просування української мови та культури, що кинули виклик багатовіковій домінантній позиції російської культурної гегемонії. Це націоналістичне відродження є свідомою спробою відновити та підтвердити унікальну національну ідентичність України, яка вкорінена в багатій історичній спадщині та мовних традиціях.

Навпаки, російські націоналісти сприймають Україну як невід'ємну частину ширшого російського світу, підкреслюючи спільні історичні, культурні та мовні зв'язки між двома народами. З точки зору російських націоналістів, історичні зв'язки України з Росією підкреслюють її

природну приналежність до ширшої російської цивілізації, що, на їхню думку, обґрунтовує особливі відносини з Москвою. Цей наратив слугує наріжним каменем російського націоналістичного дискурсу, зміцнюючи роль Росії як захисника слов'янської єдності та підтримуючи її історичну місію захисту та збереження інтересів етнічних росіян і російськомовного населення за межами своїх кордонів [43].

Анексія Криму Росією в 2014 році та триваюча війна на сході України є яскравими проявами суперечливих націоналістичних наративів і геополітичних прагнень, які продовжують жити цей регіон. Анексія Криму, яка була широко засуджена міжнародною спільнотою, у російському націоналістичному дискурсі представлена як відновлення історичної справедливості та підтвердження належного місця Росії як великої держави в регіоні. Українські націоналісти, навпаки, розглядають дії Росії як грубе порушення територіальної цілісності та суверенітету України, що становить екзистенційну загрозу незалежності та національній ідентичності країни.

Війна на сході України, яка характеризується проросійськими сепаратистськими рухами та військовим втручанням російських сил, є кульмінацією зіткнення конкуруючих націоналістичних бачень і геополітичних інтересів. Українські націоналісти сприймають цей конфлікт як боротьбу за виживання України як незалежної та суверенної держави, тоді як російські націоналісти бачать його як захист прав і інтересів етнічних росіян і російськомовних громадян в Україні. Цей тривалий конфлікт підкреслює глибоко вкорінені напруженості й суперечності, які продовжують формувати історичні відносини між Україною та Росією, висвітлюючи стійку спадщину націоналістичних почуттів і геополітичних амбіцій у регіоні.

Складна взаємодія українського та російського націоналізмів має значні наслідки для історичної траєкторії їхніх відносин. Відродження

українського націоналізму, разом із суперечливими наративами, які воно викликає в російському націоналістичному дискурсі, яскраво відображає тривалі напруженості й глибоко вкорінені суперечності, що пронизують соціально-політичну тканину регіону. Глибоке розуміння цих складних націоналістичних динамік є необхідним для розкриття основних каталізаторів, що підживлюють як конфліктні, так і кооперативні аспекти відносин між Україною та Росією. Крім того, таке розуміння є невід'ємною частиною для сприяння конструктивному діалогу, пошуку примирення та досягнення загальної мети забезпечення сталого миру та стабільності в регіоні.

2.3. Гібридна суть повномасштабної війни Росії проти України

Складнощі економічної взаємозалежності та енергетичної політики, які яскраво проявляються у газових суперечках та економічних санкціях, підкреслюють багатогранний характер сучасних міжнародних відносин. Щоб повністю зрозуміти ці складнощі, необхідно мати глибоке розуміння геополітичних інтересів, питань енергетичної безпеки та економічних імперативів. Аналізуючи взаємозв'язок між газовими суперечками, економічними санкціями та ширшими геополітичними динаміками, можна отримати важливі уявлення про складність глобального управління та виклики, пов'язані зі сприянням стабільності та співпраці у взаємопов'язаному світі. Економічна взаємозалежність і енергетична політика, особливо проявлена у газових суперечках та економічних санкціях, лежать в основі складних відносин між націями та їхніми економічними пріоритетами. Ці питання складно переплітають геополітику, енергетичну безпеку та економічну стабільність, суттєво впливаючи на ландшафт міжнародних відносин.

Газові суперечки: Газові суперечки є повторюваним явищем між країнами-виробниками енергії та їхніми споживачами, що підкреслює

складну динаміку енергетичної взаємозалежності. Росія, будучи важливим експортером газу, була втягнута у численні конфлікти з Україною та європейськими країнами щодо цін на газ, транзитних зборів та переривань постачання. Такі суперечки часто призводять до зривів у постачанні газу, що негативно впливає на енергетичну безпеку та економічну стабільність у Європі. Конфронтації зазвичай виникають через розбіжності щодо механізмів ціноутворення, маршрутів транзиту або геополітичної напруженості, що посилює невизначеність на енергетичному ринку та підсилює занепокоєння щодо залежності від зовнішніх джерел газу. Оскільки газ залишається важливим компонентом енергетичного балансу Європи, ці суперечки підкреслюють необхідність ефективних переговорних рамок і диверсифікованих енергетичних стратегій для зменшення вразливостей та підвищення стійкості перед геополітичними невизначеностями [57].

Економічні санкції: Економічні санкції є поширеним інструментом, який використовують держави для тиску на інші країни, зазвичай у відповідь на геополітичні суперечки або порушення міжнародних норм. У контексті Росії як Європейський Союз, так і Сполучені Штати застосували економічні санкції у відповідь на анексію Росією Криму та її участь у конфлікті на сході України. Ці санкції стратегічно спрямовані на важливі сектори російської економіки, зокрема фінанси, енергетику та оборону, тим самим накладаючи значні обмеження на економічний розвиток та стабільність Росії.

Запровадження санкцій проти Росії відображає багатогранний підхід, спрямований на зміну поведінки та сприяння дотриманню встановлених міжнародних норм. Орієнтуючись на ключові економічні сектори, такі як фінанси та енергетика, санкції прагнуть спричинити економічні труднощі та зірвати здатність Росії підтримувати свої геополітичні прагнення. Крім

того, санкції слугують засобом сигналізації незгоди та мобілізації міжнародної солідарності у відповідь на порушення [34, 24].

Однак ефективність санкцій як примусового інструменту залишається предметом дискусій, враховуючи їхній довгостроковий вплив на геополітичну динаміку та добробут постраждалих населень. Використання економічних санкцій проти Росії демонструє складну взаємодію між геополітикою, міжнародним правом та економічною дипломатією. Як держави продовжують орієнтуватися в складностях глобальних справ, стратегічне застосування економічних санкцій стає важливим компонентом дипломатичних арсеналів, хоча й з невизначеними наслідками щодо їхньої ефективності та непередбачуваних наслідків.

Взаємодія економічних інтересів: Перетин економічної взаємозалежності та енергетичної політики яскраво проявляється у газових суперечках та економічних санкціях, особливо в контексті ролі Росії як основного постачальника газу до Європи. Завдяки значним газовим запасам і розвиненій інфраструктурі Росія має значний вплив у геополітичних переговорах, що дозволяє їй впливати на енергозалежні країни. Однак залежність Європи від російського газу робить її вразливою, оскільки перебої в постачанні або геополітична напруженість можуть порушити енергопостачання та поставити під загрозу енергетичну безпеку.

Крім того, економічні санкції, введені проти Росії, хоча й спрямовані на тиск і стримування певної поведінки, також мають наслідки для європейських країн. Багато європейських держав мають розвинені торговельні та інвестиційні зв'язки з Росією, зокрема в таких секторах, як енергетика, фінанси та промисловість. В результаті санкції можуть призвести до економічних втрат, зниження торговельних можливостей і порушення ланцюгів постачання, що впливає як на бізнес, так і на споживачів [19, 196].

Складна взаємодія між економічною взаємозалежністю, енергетичною політикою та геополітичною динамікою підкреслює багатогранний характер міжнародних відносин. Хоча енергетичні ресурси, такі як газ, є життєво важливими компонентами економічного розвитку та національної безпеки, вони також стають інструментами геополітичного впливу. Так само економічні санкції, що використовуються як засоби примусу та стримування, можуть мати далекосяжні економічні наслідки як для цільових країн, так і для країн, що їх вводять, що підкреслює взаємопов'язаність світових економік і складність балансу в міжнародних справах.

Анексія Криму та конфлікт на Донбасі є важливими геополітичними подіями, які суттєво вплинули на ландшафт Східної Європи останніми роками. Анексія Криму Росією в 2014 році відбулася після періоду політичних потрясінь в Україні, які включали усунення від влади президента Віктора Януковича та встановлення проєвропейського уряду в Києві. Анексія була обґрунтована Росією історичними претензіями, занепокоєнням щодо статусу російськомовного населення та стратегічними інтересами, пов'язаними зі збереженням контролю над Чорноморським флотом, розташованим у Севастополі. Цей крок викликав міжнародне засудження та призвів до запровадження серії економічних санкцій проти Росії з боку західних країн і Європейського Союзу.

Конфлікт на Донбасі, який розпочався в тому ж році, переріс у затяжне збройне протистояння між українськими урядовими силами та сепаратистськими угрупованнями в Донецькій і Луганській областях на сході України. Конфлікт підживлювався невдоволенням серед російськомовного населення, відчуттям дискримінації з боку українського уряду та ймовірною підтримкою сепаратистських рухів з боку Росії. Це протистояння призвело до значних людських втрат, переміщення населення та економічного спустошення регіону [35].

Міжнародні реакції та зусилля з медіації щодо анексії Криму та конфлікту на Донбасі відіграли важливу роль у спробах вирішення поточної напруженості та відновлення стабільності в регіоні. Ролі Європейського Союзу (ЄС), Сполучених Штатів (США) та Організації Об'єднаних Націй (ООН) були вирішальними у формуванні дипломатичних ініціатив і сприянні діалогу між конфліктуючими сторонами [54].

Європейський Союз відігравав центральну роль у реагуванні на анексію Криму та конфлікт на Донбасі, запроваджуючи економічні санкції проти Росії та надаючи Україні фінансову і гуманітарну допомогу. ЄС також брав участь у дипломатичних зусиллях, щоб сприяти переговорам між Україною та Росією, виступаючи за мирне врегулювання конфлікту та підтримуючи суверенітет і територіальну цілісність України. Санкції, запроваджені ЄС, спрямовані на ключові сектори російської економіки, зокрема енергетику, фінанси та оборону, з метою чинити тиск на Москву та змусити її дотримуватися міжнародного права.

Сполучені Штати також активно реагували на кризу в Україні, надаючи дипломатичну підтримку Україні та очолюючи зусилля з координації міжнародних санкцій проти Росії. США надавали військову допомогу Україні та брали участь у дипломатичних ініціативах, спрямованих на вирішення конфлікту шляхом переговорів і діалогу. Окрім санкцій, США надали Україні оборонне озброєння, а також фінансову та технічну допомогу для зміцнення її обороноздатності.

Організація Об'єднаних Націй відіграла роль у сприянні багатосторонній дипломатії та миротворчим зусиллям в Україні, зокрема через Раду Безпеки ООН. ООН закликала до виконання Мінських угод, які визначають рамки для врегулювання конфлікту на сході України через політичний діалог і домовленості про припинення вогню [53]. Крім того, ООН підтримувала гуманітарні зусилля щодо вирішення гуманітарної

кризи на сході України та надання допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО).

Незважаючи на ці зусилля, досягнення тривалого миру в Україні залишається невловимим. Конфлікт на Донбасі продовжує тліти, час від часу спалахують акти насильства, а також виникають постійні проблеми з реалізацією угод про припинення вогню. Анексія Криму Росією залишається невизнаною міжнародною спільнотою, що ще більше ускладнює зусилля з дипломатичного вирішення кризи.

Ролі ЄС, США та ООН у реагуванні на анексію Криму та конфлікт на Донбасі були важливими для формування міжнародних реакцій і зусиль з медіації. Однак для досягнення сталого миру в Україні потрібна подальша дипломатична участь, політична воля з боку всіх зацікавлених сторін і прихильність до дотримання міжнародного права та принципів суверенітету й територіальної цілісності.

Пропаганда, медійні наративи та інформаційна війна стали важливими елементами у формуванні громадської думки, впливі на сприйняття та просуванні політичних програм у сучасних конфліктах і геополітичних протистояннях. Ці інструменти часто використовуються державними та недержавними акторами для маніпулювання інформацією, викривлення реальності та посилення розбіжностей як на національному, так і на міжнародному рівні.

Пропаганда охоплює поширення упередженої або оманливої інформації, спрямованої на просування певної політичної ідеології, програми або точки зору. Вона часто характеризується використанням емоційно зарядженої мови, вибіркового висвітлення та повторення ключових повідомлень для впливу на громадську думку. Пропаганда може поширюватися через різні канали, включаючи традиційні медіа, соціальні мережі та державні інформаційні ресурси, і зазвичай використовується під час конфліктів або криз для виправдання дій та отримання підтримки [42].

Медійні наративи відіграють важливу роль у формуванні громадського сприйняття та розуміння складних подій і конфліктів. Вони передбачають рамкування та інтерпретацію інформації медіа, журналістами та лідерами думок, що впливає на те, як аудиторія сприймає та реагує на новини та події. Медійні наративи можуть формуватися різними факторами, включаючи політичні зв'язки, культурні упередження та економічні інтереси, і часто відображають перспективи та порядки денні тих, хто контролює медіа-ресурси.

Інформаційна війна стосується використання інформаційних та комунікаційних технологій для отримання стратегічних переваг у конфліктах і геополітичних суперництвах. Вона включає широкий спектр тактик, таких як кібератаки, кампанії дезінформації та психологічні операції, спрямовані на порушення комунікацій, підрив довіри до інститутів та формування громадської думки. Інформаційна війна експлуатує вразливості цифрових мереж і платформ соціальних мереж для поширення неправдивої інформації, посилення розбіжностей та дестабілізації цільових популяцій.

Поширення пропаганди, медійних наративів та інформаційної війни має серйозні наслідки для демократії, управління та міжнародних відносин. У демократичних суспільствах ці явища підривають цілісність суспільного дискурсу, руйнують довіру до інститутів і посилюють поляризацію, створюючи ехо-камери та інформаційні бульбашки. В авторитарних режимах такі інструменти використовуються для придушення інакодумства, контролю інформації та зміцнення політичного контролю [45].

Для вирішення викликів, пов'язаних з пропагандою, медійними наративами та інформаційною війною, потрібен багатогранний підхід, який включає підвищення медіаграмотності, розвиток навичок критичного мислення та посилення регуляцій і механізмів захисту від дезінформації та

маніпуляцій. Це також вимагає співпраці між урядами, громадськими організаціями та технологічними компаніями для розробки стратегій і інструментів протидії пропаганді та пом'якшення її шкідливих наслідків для суспільства.

Пропаганда, медійні наративи та інформаційна війна є потужними інструментами, які формують громадську думку, впливають на сприйняття та визначають хід конфліктів і геополітичних суперечок. Розуміння їхніх механізмів і наслідків є необхідним для захисту демократичних принципів, забезпечення цілісності інформаційних екосистем та сприяння усвідомленому прийняттю рішень у все більш взаємопов'язаному та інформаційно насиченому світі [55].

Гуманітарна криза та переміщення біженців є нагальними викликами, що виникають внаслідок конфліктів, стихійних лих та політичної нестабільності у всьому світі. Гуманітарні кризи охоплюють низку взаємопов'язаних проблем, включаючи продовольчу небезпеку, недостатній доступ до охорони здоров'я, переміщення населення та насильство проти цивільних осіб. Ці кризи часто призводять до масового переміщення населення, змушуючи людей залишати свої домівки в пошуках безпеки та допомоги.

Переміщення біженців відбувається, коли люди змушені залишати свої країни через переслідування, конфлікти або порушення прав людини. Біженці стикаються з численними викликами, включаючи втрату домівок, засобів до існування та соціальних зв'язків. Вони також зазнають ризику експлуатації, дискримінації та травм під час своїх подорожей і в приймаючих країнах. Масштаби та складність гуманітарних криз і переміщення біженців створюють значні виклики для урядів, міжнародних організацій та гуманітарних акторів [51].

Вирішення цих викликів вимагає скоординованих зусиль щодо надання життєво важливої допомоги, захисту прав переміщених осіб та

підтримки стійких рішень, таких як добровільне повернення, переселення та інтеграція в місцеві громади. Крім того, необхідно вирішувати першопричини гуманітарних криз, включаючи запобігання конфліктам, миробудування та надання допомоги в розвитку, щоб подолати основні чинники переміщення та сприяти довгостроковій стабільності та стійкості в постраждалих громадах.

Ефективна відповідь на гуманітарні кризи та переміщення біженців вимагає колективних дій, солідарності та відданості захисту прав і гідності всіх людей, які постраждали від переміщення.

Розуміння багатогранної природи цих конкуруючих інтересів і історичних динамік є ключовим для розкриття складності конфлікту між Україною та Росією та сприяння зусиллям щодо сталого вирішення та регіональної стабільності. Ось основні аспекти цього конфлікту:

- Територіальні претензії та анексія: Анексія Криму Росією в 2014 році та триваючий конфлікт на сході України підкреслюють територіальні суперечки та питання суверенітету між двома країнами. Це призвело до міжнародного осуду та запровадження санкцій проти Росії, але також загострило внутрішні протистояння в Україні та створило тривалий конфлікт на Донбасі.

- Енергетична політика та залежність: Залежність України від російського природного газу та контроль енергетичних трубопроводів, що проходять через українську територію, стали пунктами суперечок, де Росія використовує постачання енергії як інструмент геополітичного впливу. Це посилює вразливість України і змушує її шукати альтернативні джерела енергії та шляхи диверсифікації постачань.

- Геополітична боротьба за вплив: І Росія, і Україна борються за домінування у Східній Європі та ширшому євразійському регіоні, що призводить до конкуренції за геополітичний контроль і вплив. Для України

це прагнення інтегруватися до європейських структур, тоді як для Росії — утримати свій вплив у пострадянському просторі.

- Історичні наративи та національна ідентичність: Конфліктні інтерпретації історичних подій, таких як Голодомор і Друга світова війна, формують національні ідентичності та сприяють напруженості між Росією та Україною. Історична пам'ять відіграє важливу роль у формуванні внутрішньої політики та міжнародних відносин обох країн.

- Європейська інтеграція проти Євразійського союзу: Прагнення України до європейської інтеграції та членства в НАТО кидає виклик геополітичним інтересам Росії, що викликає втручання та опір з боку Москви. Для Росії це питання не лише геополітичного впливу, а й безпеки.

- Мовна політика та культурна автономія: Статус російської мови та культурна ідентичність у регіонах України, особливо там, де проживає значна російськомовна громада, відображає ширші дебати щодо національної автономії та ідентичності. Це питання загострюється через різні законодавчі ініціативи та соціальні настрої в Україні.

- Військові конфронтації та питання безпеки: Присутність російських військових у Криму та підтримка сепаратистських рухів на сході України посилюють занепокоєння щодо безпеки та суверенітету, загострюючи напруженість між двома країнами. Військові дії та присутність нерегулярних сил продовжують дестабілізувати регіон.

- Економічне суперництво та торговельні відносини: Економічна конкуренція, торговельні відносини та запровадження економічних санкцій поглиблюють економічний розкол і загострюють ворожнечу між Росією та Україною. Це ускладнює економічне відновлення та інтеграцію України в світову економіку.

- Інформаційна війна та кампанії дезінформації: І Росія, і Україна ведуть кібервійни, кампанії дезінформації та пропаганди, щоб вплинути на внутрішнє та міжнародне сприйняття, що ще більше підживлює конфлікт.

Інформаційні операції стали важливим інструментом у конфлікті, впливаючи на громадську думку та політичні рішення.

- Міжнародні альянси та дипломатична підтримка: Прагнення України до альянсів із західними державами та зусилля щодо отримання підтримки від міжнародних інституцій, таких як Європейський Союз і НАТО, посилюють протидію з боку Росії та затягують кризу. Це загострює міжнародну поляризацію та ускладнює дипломатичне вирішення конфлікту.

Конфлікт між Росією та Україною має далекосяжні геополітичні наслідки, які продовжують впливати на регіональну динаміку та глобальну геополітику. Спроби вирішити конфлікт і забезпечити стабільність у регіоні тривають, але складна взаємодія інтересів і динаміки робить швидке та тривале вирішення викликом. Ось деякі ключові геополітичні наслідки цього конфлікту:

- Європейська безпека: Конфлікт підвищив напруженість у Європі, що призвело до збільшення військової присутності та занепокоєння щодо безпеки серед сусідніх країн. Це також поставило під питання ефективність таких систем безпеки, як НАТО, у стримуванні агресії та підтримці стабільності в регіоні. У відповідь на російські дії країни НАТО збільшили військові навчання та розміщення сил у Східній Європі.

- Енергетична безпека: Конфлікт викликав занепокоєння щодо енергетичної безпеки, особливо щодо поставок природного газу з Росії до Європи. Перебої в постачанні енергії через конфлікт можуть дестабілізувати європейські економіки та стимулювати зусилля щодо диверсифікації джерел енергії та зменшення залежності від російського газу. Це, у свою чергу, призвело до активізації пошуку альтернативних маршрутів постачання, таких як Південний газовий коридор, та збільшення інвестицій у відновлювані джерела енергії.

- Міжнародні норми та суверенітет: Анексія Криму Росією поставила під сумнів усталені норми міжнародного права та суверенітету, викликавши засудження з боку міжнародної спільноти. Конфлікт підкреслив важливість дотримання територіальної цілісності та поваги до суверенітету націй перед агресією. Це також спричинило введення санкцій проти Росії, які залишаються в силі до сьогодні.

- Глобальна дипломатія та альянси: Конфлікт напружив відносини між Росією та західними державами, що призвело до дипломатичної напруги та санкцій проти Росії. Це також випробувало єдність міжнародних альянсів, таких як Європейський Союз і НАТО, оскільки держави-члени стикаються з розбіжностями в інтересах і відповідях на кризу. Дипломатичні зусилля, такі як Мінські угоди, були лише частково успішними у зменшенні насильства, але конфлікт залишається замороженим.

- Гуманітарна криза та потоки біженців: Конфлікт призвів до гуманітарної кризи, що супроводжується масовим переміщенням населення та порушеннями прав людини в постраждалих регіонах. Потік біженців до сусідніх країн навантажив ресурси та викликав занепокоєння щодо здатності міжнародних організацій ефективно реагувати на надзвичайні гуманітарні ситуації. Багато біженців з України знайшли притулок у країнах ЄС, що створило додаткове навантаження на соціальні системи та інфраструктуру приймаючих держав.

- Геополітичні зрушення та вплив: Конфлікт викликав дебати щодо регіонального впливу та амбіцій Росії, а також балансу сил у Східній Європі. Це також підняло питання про роль інших глобальних акторів, таких як Сполучені Штати та Китай, у врегулюванні кризи та формуванні майбутньої траєкторії регіону [20, 378]. Наприклад, Сполучені Штати посилили свою підтримку Україні, зокрема через надання оборонного

озброєння, тоді як Китай підтримує обережний нейтралітет, зберігаючи стратегічні відносини з Росією.

Висновки до розділу II.

Війна в Україні є складним та багатограним геополітичним конфліктом, який охоплює не лише військову сферу, але й політичну, економічну, культурну та соціальну складові. Вона стала результатом глибоких суперечностей між Україною та Росією, а також більш широких глобальних процесів, пов'язаних з розподілом влади та впливу між основними світовими гравцями. Цей конфлікт має далекосяжні наслідки для європейської та світової безпеки, віддзеркалюючи тенденції, що виникають у сучасному багатопольному світі.

Україна в цьому контексті виступає як ключова арена зіткнення інтересів не лише Росії та Заходу, але й різних інших регіональних акторів. Війна підкреслила важливість суверенітету та територіальної цілісності як основних принципів міжнародного права. Однак конфлікт також виявив обмеженість сучасних механізмів регулювання та стримування подібних загроз, що вимагає перегляду існуючих підходів до системи глобальної безпеки.

Геополітичний конфлікт в Україні продемонстрував критичну роль інформаційної війни та пропаганди в сучасних міжнародних конфліктах, коли маніпуляції інформацією стають інструментом досягнення політичних цілей. Крім того, війна вплинула на енергетичну та економічну стабільність у регіоні, що має довгострокові наслідки для всього світового порядку.

Таким чином, війна в Україні є складною геополітичною кризою, яка впливає на багато аспектів світової політики, економіки та безпеки. Її вирішення вимагатиме комплексного підходу, який включатиме не лише

військову, але й дипломатичну, економічну та культурну складові для досягнення стійкого миру та стабільності в регіоні.

РОЗДІЛ III. ГЕОПОЛІТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ РОСІЙСЬКОЇ «СПЕЦІАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОПЕРАЦІЇ» ПРОТИ УКРАЇНИ

3.1. Аналіз військово-політичного становища напередодні повномасштабного вторгнення та його перебіг

20 травня 2019 року відбулася інавгурація Президента України Володимира Зеленського, який ще до виборів заявляв про намір досягти миру з Російською Федерацією, у тому числі через прямі переговори з Володимиром Путіним. Незважаючи на відсутність юридично зобов'язувальних домовленостей у рамках Мінських угод, Зеленський наполягав на відновленні переговорів у Нормандському форматі. Під час саміту в Парижі 9 грудня 2019 року відбулася зустріч із Путіним, де обговорювалися імплементація угод та «формула Штайнмаєра», проте зустріч не принесла очікуваних результатів [5, 205].

Зеленський вірив у можливість домовленостей, попри дані розвідки, які свідчили про агресивну політику росії. У лютому 2020 року він заявив, що Путін зрозумів необхідність завершення війни. Однак політика Кремля свідчила про зворотне: Росія використовувала дипломатичні ініціативи Зеленського для зміцнення своїх позицій і продовжувала нарощувати військову потугу. У 2021 році бюджет РФ на оборону зріс на 2,9%, а біля кордону з Україною зосереджувалися значні військові сили. Зеленський у відповідь пропонував розширити Нормандський формат, закликаючи залучити до процесу Великобританію, Канаду та США [11].

Володимир Зеленський, сповнений віри в можливість мирного діалогу з російським народом та президентом Володимиром Путіним, висловлював переконання, що суспільство РФ не підтримує агресію проти України [12]. Однак у жовтні 2021 року Росія відмовилася від участі в саміті Нормандської четвірки, обмежившись переговорами на рівні міністрів закордонних справ. Додатково, заступник голови Ради безпеки

РФ Дмитро Медведєв опублікував статтю, що підкреслювала безглуздість контактів з українською владою. В цей же період Путін видав статтю, яка обґрунтовувала майбутню повномасштабну війну проти України [5, 208].

20 листопада колишній радник Путіна Владислав Сурков у статті прямо заявив про необхідність нападу на Україну для зниження внутрішньої «соціальної ентропії» та експорту хаосу до сусідніх країн. Він підкреслив значення імперської експансії для Росії та її історичне прагнення до розширення.

Незважаючи на ці явні ознаки загрози, українська влада не реагувала належним чином. Тим часом, у вересні 2021 року РФ і Білорусь провели спільні військові навчання «Запад – 2021», залучивши 200 тисяч військових та значні обсяги техніки. 30 жовтня газета «Washington Post» попереджала про зростання військової присутності РФ біля кордонів України, що було підтверджено Міністерством оборони США 5 листопада [3].

Стаття Путіна, а також заяви представників російської влади, включаючи Медведєва, Пєскова, Суркова, Лаврова і кремлівських медіа, разом із передислокацією російських військ біля кордонів України, мали б викликати в Києві усвідомлення загрози ескалації та стимулювати до підготовки запобіжних заходів. Західні розвідки також попереджали Україну про необхідність зміцнення оборонних позицій не тільки на Донбасі, але й на півночі та півдні країни.

4 листопада 2021 року Росія і Білорусь затвердили спільну воєнну доктрину, що засвідчувало формування військово-політичного союзу. 18 листопада Путін вимагав від НАТО гарантій безпеки та зобов'язав Україну не вступати до Альянсу, що супроводжувалося нарощуванням військової присутності біля кордонів.

Дипломатичні переговори у грудні 2021 року, включаючи відеоконференцію з президентом США та вимоги щодо безпеки, не

привели до розрядки напруження. Погрози війною з боку Росії ставали все більш відвертими, що підтвердили і січневі переговори 2022 року, які не змогли змінити агресивних планів РФ.

17 січня 2022 року російські війська почали прибувати до Білорусі для навчань, а 19 січня президент США Джо Байден заявив про ймовірність вторгнення Росії. Голова ЦРУ Вільям Бернс попередив Зеленського про план швидкого удару по Києву, що включав захоплення аеропорту в Гостомелі.

22 січня британське МЗС повідомило про наміри Росії встановити проросійського лідера в Києві, висунувши кандидатуру Євгена Мураєва та зазначивши підтримку російськими спецслужбами колишніх українських політиків. Це свідчило про масштабні плани Кремля щодо підриву незалежності України.

28 січня 2022 року Президент України Володимир Зеленський закликав Захід уникати створення «паніки» через загрозу російського вторгнення, наголошуючи, що такі попередження завдають шкоди економіці України, додаючи, що ескалація не є більшою, ніж навесні 2021 року. Водночас американські та британські розвідки у лютому 2022 року неодноразово попереджали про можливість нападу.

4 лютого в Пекіні Володимир Путін та Сі Цзіньпін підписали спільну заяву, що засуджувала розширення НАТО та підтримувала прагнення Росії. Китай також підтримав позицію Росії на засіданні Ради Безпеки ООН. Це співробітництво підтвердило геополітичну підтримку Москви з боку Китаю напередодні вторгнення [4, 209].

Значне накопичення російських військ уздовж кордонів України та офіційні заяви Кремля вказували на неминучість війни у лютому 2022 року. Аналітики передбачали початок вторгнення одразу після завершення Олімпіади, приуроченого до символічних дат, зокрема дня радянської армії.

Згідно з матеріалом «Washington Post», з квітня 2021 року Захід працював над створенням антипутінської коаліції для підтримки України, що включало зняття санкцій проти «Північного потоку 2» за умовою закриття проекту в разі агресії, що підтвердив Олаф Шольц після початку повномасштабного вторгнення [3, 38].

Найбільшою складністю для створення антипутінської коаліції було залучення України та переконання Президента Володимира Зеленського серйозно сприйняти загрозу вторгнення. Держсекретар США Ентоні Блінкен на кліматичному саміті COP 21 у Глазго на початку листопада 2021 року надав Зеленському розвідувальні дані про плани росії, однак Президент України залишався скептичним, покладаючись на інформацію від Кирила Буданова [13].

Голова ЦРУ Вільям Бернс 1 листопада 2021 року відвідав Москву, щоб попередити Путіна про наслідки нападу на Україну, включаючи санкції та озброєння України. Проте Кремль не вважав ці попередження серйозними. Згодом у грудні 2021 року та січні 2022 року НАТО активізувало підготовку до можливого вторгнення, працюючи над маршрутом постачання зброї Україні та надаючи легке озброєння ще до початку війни.

Російська стратегія передбачала швидкий удар по Києву з використанням аеропорту «Антонов» у Гостомелі. 9 лютого 2022 року росія обмежила доступ України до Чорного й Азовського морів, а 15 лютого Держдума РФ звернулася до Путіна з проханням визнати «ЛНР» і «ДНР». З цього часу обстріли на Донбасі значно посилювалися, досягнувши піку 19 лютого 2022 року.

18 лютого 2022 року Сенат США ухвалив резолюцію на підтримку України, закликаючи до застосування всіх можливих заходів для накладення значних витрат на росію. Однак у резолюції було зазначено, що вона не є дозволом на введення військових сил США в Україну.

19 лютого 2022 року президент США Джо Байден у спеціальному виступі заявив, що Володимир Путін ухвалив рішення про вторгнення в Україну, зазначивши, що російські війська оточили Україну і напад може статися найближчими днями, включно з атакою на Київ. Байден підкреслив, що ця впевненість базується на даних «неймовірної розвідки». Водночас американська розвідка вважала, що заяви російського Міноборони про відведення військ були обманом для введення в оману [1].

Президент Володимир Зеленський, виступаючи на Мюнхенській безпековій конференції, залишався скептичним і наголошував, що українська розвідка не має підтверджень про наміри Путіна напасти, пропонуючи зустріч з російським президентом. Однак 21 лютого Росія визнала квазіреспубліки на Донбасі та підписала з ними договір про «дружбу та співпрацю», після чого Путін наказав офіційно ввести війська в ці регіони.

22 лютого Путін оголосив про скасування Мінських домовленостей, евакуювавши російські дипломатичні установи з України. 23 лютого очільники «ДНР» і «ЛНР» звернулися до Путіна з проханням про військову допомогу. Того ж дня адміністрація Байдена повідомила Зеленського про підготовку російського вторгнення протягом найближчих 24-48 годин, передбачаючи атаку з різних напрямків, включно з ударами по Києву та кібератаками. Лише після цього Зеленський оголосив надзвичайний стан по всій Україні, крім регіонів, де він вже діяв з 2014 року.

Зволікання України із прийняттям рішучих дій у відповідь на попередження щодо масштабного вторгнення викликає подив, оскільки сигнали надходили задовго до початку війни. Секретар РНБО Олексій Данілов зазначив, що Україна мала кілька сценаріїв початку агресії, проте точні дати змінювалися. Попередження про можливий напад надходили ще

навесні 2021 року, коли Путін розміщував війська біля кордонів, а потім їх відкладали на листопад, грудень та січень [23].

24 лютого 2022 року вночі Офіс Президента закінчив роботу о 2-й годині, а о 5-й ранку Путін оголосив про початок так званої «спеціальної військової операції», що стало повномасштабним вторгненням в Україну. У цьому нападі союзницею Росії стала Білорусь, яка надала територію та інфраструктуру для наступу.

Того ж ранку о 5:30 відбулося засідання РНБО, де була створена Ставка Верховного Головнокомандувача. О 9-й годині секретар РНБО Олексій Данілов провів першу селекторну нараду з головами обласних державних адміністрацій, які вже були перетворені на військові адміністрації, окрім Херсонської.

Стратегічна оборонна операція, що тривала з 24 лютого до квітня 2022 року, розпочалася близько 4-ї години ранку, коли президент РФ Володимир Путін оголосив про початок так званої «спеціальної воєнної операції», метою якої назвав «демілітаризацію і денацифікацію України». Одразу після цього по всій території України розпочалися ракетні обстріли аеродромів та інших військових об'єктів. Збройні сили РФ почали відкрите вторгнення з території Білорусі та тимчасово окупованого Криму, що означало перехід російсько-української війни, розпочатої у 2014 році, у нову гостру фазу [6, 73].

Один із ключових планів агресора полягав у швидкому захопленні Києва шляхом висадки десанту на аеродромі в Гостомелі з подальшим наступом важкої бронетехніки та артилерії через Чорнобильську зону. Російське військове командування розраховувало, що після такого блискавичного удару українська влада буде змушена капітулювати. Одночасно ворог здійснював наступальні операції на півночі проти Чернігова, Сум та Харкова, а також на півдні – проти Одеси, Миколаєва, Херсона і Маріуполя [10, 116].

На території України була оголошена мобілізація, і в кожній області створювалися підрозділи територіальної оборони. Однак на початковому етапі конфлікту спостерігалася значна нестача військової техніки та боєприпасів.

Битва за Київ (24 лютого – 1 квітня 2022 року) є визначним етапом першої стратегічної оборонної операції Сил оборони України. Ворожі сили здійснили наступ на столицю, просуваючись бронетанковими колонами з трьох основних напрямків, маючи на меті швидко захопити урядовий квартал. Однак запеклий опір Збройних сил України завадив реалізації цих планів. Війська противника закріпилися на лінії Макарів–Гореничі–Буча–Демидів, але, зіштовхнувшись із невдачами та неможливістю прориву, російське командування наприкінці березня ухвалило рішення про відведення військ з Київської області. Підрозділи Сил оборони України успішно стримали просування ворога, зупинивши його наступальні дії на всіх напрямках.

Серед ключових епізодів битви за Київ слід зазначити:

- Бої за Ірпінь, Ворзель, Бучу, Гостомель. Ці населені пункти стали ареною інтенсивних боїв із застосуванням реактивної та ствольної артилерії, бронетехніки, стрілецької зброї, що призвело до значних жертв серед цивільного населення. Окупанти проводили масові «зачистки», знищуючи мирних жителів і ховаючи тіла у братських могилах. Починаючи з 19 березня, підрозділи Сил оборони України перейшли до контрнаступальних дій, що змусило ворога відступати.

- Бої за аеропорт «Антонов» у Гостомелі. Цей аеропорт мав ключове значення для планів агресора, оскільки його захоплення забезпечувало можливість швидкого транспортування військової техніки та особового складу. Спочатку російські вертольоти висадили тактичний десант, однак підрозділи Національної гвардії України відбили атаку. Через добу ворог повторив наступ, але у результаті боїв злітно-посадкову смугу було суттєво

пошкоджено, що зробило її непридатною для розвантаження основних сил. Унаслідок масованих обстрілів на аеродромі було знищено літак Ан-225 «Мрія», символ української авіації [28].

Бої за Маріуполь розпочалися 28 лютого 2022 року з облоги міста. Противник, використовуючи сили, що прорвалися з тимчасово окупованого Криму та зони ОРДЛО, створив загрозу з заходу та сходу. Незважаючи на чисельну та вогневу перевагу ворога, Сили оборони України організували кругову оборону. Для підтримки захисників Головне управління розвідки Міністерства оборони України в березні-квітні провело сім операцій із доставки підкріплень, боєприпасів, медикаментів та евакуації поранених. До 1 квітня противник оточив місто та продовжував наступ на його центр. 11 квітня під командуванням підполковника Олега Грудзевича група оборонців здійснила прорив з міста, подолавши 175 кілометрів через тил ворога. Останнім опорним пунктом оборони в Маріуполі залишався металургійний комбінат «Азовсталь», який продовжував стримувати найбоєздатніші сили противника до 20 травня.

Знищення десантних кораблів стало важливим етапом протистояння. 24 березня 2022 року в порту Бердянська українські сили ударом з ракетного комплексу «Точка-У» знищили великий десантний корабель «Саратов» і пошкодили кораблі «Цезарь Куников» та «Новочеркасск». Подальшим ударом 13 квітня ВМС ЗСУ застосували ракети Р-360 «Нептун» проти ракетного крейсера «Москва», що спричинило його затоплення 14 квітня. Ці успішні операції дозволили Збройним силам України розпочати планування відновлення контролю над островом Зміїним.

Друга стратегічна оборонна операція розпочалася у травні 2022 року та тривала до серпня того ж року. Після провалу планів щодо швидкого захоплення України, російські війська перегрупувалися і зосередили

зусилля на захопленні Луганської області. У цей період Сили оборони України реалізували комплекс стабілізаційних заходів, обмеживши активні бойові дії переважно до Східної та Південно-Західної операційних зон.

Одним із ключових моментів цього етапу бойових дій стали запеклі бої за Сєвєродонецьк та Лисичанськ. Починаючи з 8 травня, російські війська захопили Попасну, 12 травня – Рубіжне, а вже 24 травня – Світлодарськ. Паралельно противник намагався форсувати річку Сіверський Донець для створення оперативного плацдарму на правому березі, що потенційно давало змогу обійти Сили оборони України з тилу, які відстоювали агломерацію Сєвєродонецьк–Лисичанськ [32].

Тактика ворога полягала у тривалих і масованих артилерійських ударах, які спричиняли значні руйнування інфраструктури та житлових районів, позбавляючи сенсу подальшу оборону. У відповідь на ці дії та для запобігання оточенню підрозділи ЗСУ змушені були залишити Сєвєродонецьк 22 червня, а на початку липня – Лисичанськ. Незважаючи на відступ, стійкість українських воїнів виснажила супротивника, завдавши йому суттєвих втрат та знизивши темпи наступу на інших ділянках фронту. Спроби форсування Сіверського Дінця також були відбиті українськими підрозділами.

Бойові дії тривали на Лиманському, Авдіївському та Новопавлівському напрямках. Звільнення острова Зміїний стало знаковою перемогою, що унеможливило подальше використання кораблів Чорноморського флоту РФ у північно-західному секторі Чорного моря і зірвало потенційну десантну операцію в Одеській області. Це також розблокувало українські порти для експорту зерна в межах «зернової угоди» [10, 188].

Вересень-грудень 2022 року стали періодом стратегічних наступальних операцій, що змусили ворога втратити ініціативу. Основна увага українського військово-політичного керівництва була спрямована на

створення умов для деокупації захоплених територій та продовження наступу.

Харківська наступальна операція стартувала 5 вересня. В той час, як супротивник вів активні дії в Донецькому районі, частину своїх сил він перекинув на Херсонський напрямок, що створило сприятливі умови для наступу ЗСУ у Харківській області. Раптова активізація українських військ призвела до розгрому ворога, втрати координації та відступу. До середини жовтня ворог закріпився на лінії Сватове – Кремінна. Під час цієї операції ЗСУ звільнили близько 500 населених пунктів, включаючи Ізюм, Балаклію та Куп'янськ.

Херсонська операція, що тривала з 29 серпня по 23 вересня, завершилася виходом Сил оборони на адміністративний кордон між Херсонською та Дніпропетровською областями. У листопаді ЗСУ звільнили правий берег Дніпра, змусивши противника відійти на лівобережжя. Ця операція стала переломним моментом і забезпечила деокупацію міста Херсон та понад 200 навколишніх населених пунктів.

Третя стратегічна оборонна операція стала ключовим етапом протистояння Сил оборони України агресії з боку Росії. Завдяки успішним діям українських військових, російське керівництво було змушене оголосити часткову мобілізацію, залучати до лав армії в'язнів та форсувати переведення економіки на військові рейки. Це дозволило агресору збільшити чисельність своїх військ і посилити тиск на українські позиції у Східній операційній зоні [32].

Українські Сили оборони перейшли до стратегічної оборони, стримуючи наступ ворога на таких напрямках, як Куп'янський, Лиманський, Бахмутський, Авдіївський та Новопавлівський. Особливо вирізнялися бої за Бахмут, Вугледар, Білогорівку та Павлівку, де українські військові завдали значних втрат у живій силі та техніці, що виснажило резерви агресора і підірвало його наступальний потенціал.

За два роки з початку повномасштабної агресії українські Сили оборони зірвали стратегічні плани Росії, змусивши її відмовитися від захоплення Києва, десантної операції в Одеській області та виходу до Придністров'я. Наразі зусилля агресора зосереджені на захопленні Донецької та Луганської областей, а також утриманні окупованих частин Херсонської та Запорізької областей [32].

Серед важливих досягнень 2023 року варто відзначити успішні операції, які підірвали домінування Чорноморського флоту РФ у північно-західній частині Чорного моря. Завдяки високоточним атакам спецпідрозділів були знищені або пошкоджені такі кораблі, як «Суворовець», «Акула», «Серна», «Новочеркаськ», а також виведено з ладу «Оленегорський горняк» та «Мінськ». Пошкоджено корвети «Павло Державін» і «Сергій Котов», середній розвідувальний корабель «Іван Хурс» та інші цілі, включаючи підводний човен «Ростов-на-Дону». 31 січня 2024 року підрозділ Group 13 ГУР Міноборони, використовуючи морські дрони, знищив ракетний корабель «Івановець».

На Сіверському та Слобожанському напрямках російські сили зберігають присутність у прикордонних районах, здійснюючи диверсійні операції для стримування перекидання українських військ на загрозливі ділянки фронту. Агресор посилює мінні загородження вздовж кордону в Белгородській області.

Цивільне населення прикордонних регіонів, таких як Чернігівська, Сумська, Харківська, Луганська, Донецька, Запорізька, Дніпропетровська, Херсонська та Миколаївська області, потерпає від постійних обстрілів. Росія також продовжує ракетні та авіаційні удари по цивільних і військових об'єктах по всій території України, що є терористичними діями з метою деморалізації населення і руйнування інфраструктури.

Організація Об'єднаних Націй визнала російську війну проти України найважчим збройним конфліктом у Європі з часів Другої світової

війни. [31, 133]. З моменту повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, офіційна статистика свідчить про понад 9 700 загиблих цивільних та 11 000 поранених. Майже 7 000 осіб зникли безвісти, а за кордоном перебувають 6,3 мільйона українських біженців.

Найбільш болючі наслідки війна принесла дітям. За даними Національної поліції України станом на лютий 2024 року, загинуло 523 дитини, 1217 отримали поранення, а 2169 зникли безвісти. Серед 19546 депортованих до РФ дітей вдалося повернути лише 388. ООН повідомляє, що майже дві третини українських дітей змушені були покинути свої домівки, деякі – без супроводу дорослих. Приблизно півтора мільйона дітей знаходяться під ризиком посттравматичного стресу та інших психічних розладів.

Система охорони здоров'я в Україні зазнала серйозних втрат. Всесвітня організація охорони здоров'я зафіксувала 1552 атаки на медичні заклади з початку війни, що спричинили загибель 112 осіб, серед яких були медики і пацієнти. Під обстрілами опинилися лікарні, склади медикаментів, медичний транспорт, включно з автомобілями швидкої допомоги.

Екологічні збитки також стали значними. Зафіксовано понад 3500 екологічних злочинів, які завдали шкоди на понад 2 трильйони гривень. Забруднення мінами та боєприпасами охоплює сотні тисяч квадратних кілометрів, створюючи загрозу для життя і здоров'я людей.

З початку війни Національна поліція України зареєструвала 112703 кримінальних провадження щодо злочинів російських військових та їхніх пособників. Понад 98 тисяч справ стосуються порушень законів та звичаїв війни, більше 9 тисяч – посягань на територіальну цілісність України, понад 3,5 тисячі – колабораційної діяльності, та 86 випадків сексуального насильства. У звільнених районах виявлено 88 місць незаконного

утримання та катувань, зокрема 28 у Харківській, 26 у Запорізькій та 18 у Херсонській областях.

Значних збитків зазнали об'єкти культурної спадщини. Міністерство культури та інформаційної політики України повідомляє, що з лютого 2022 року до січня 2024 року було пошкоджено або зруйновано 902 культурні об'єкти, включаючи 124 пам'ятки національного значення. Найбільше пошкоджень відзначено у Харківській, Одеській та Донецькій областях.

Система освіти також постраждала: зруйновано або пошкоджено 3 798 закладів, з яких 365 були повністю знищені внаслідок обстрілів і бомбардувань [14].

3.2. Цивілізаційний аспект війни в Україні

Найбільш продуктивним підходом для розгляду та аналізу війни Росії в Україні є цивілізаційна концепція Семюела Гантінгтона про новий світовий порядок, у якому основні конфлікти будуть виникати між народами, що належать до різних цивілізацій. Після завершення холодної війни світова політика стала багатополлярною та багаточивілізаційною, і, як зазначає Гантінгтон, ключові відмінності між народами тепер визначаються культурною ідентичністю, а не ідеологією, політикою чи економікою, як це було раніше [39, 57]. У цьому контексті культурна ідентичність набуває все більшого значення для більшості людей.

Але що саме Гантінгтон має на увазі під цивілізаціями? Цивілізації є культурними сутностями, що складаються з різних рівнів культурної різноманітності, від сіл і регіонів до етнічних груп, національностей та релігійних груп. Хоча на локальному рівні можуть існувати відмінності між культурами, як-от між південними і північними регіонами Італії, вони все одно є частиною ширшої італійської культури, яка, у свою чергу, відрізняється від німецької. На ще вищому рівні розбіжності між

європейськими, арабськими чи китайськими культурами формують окремі цивілізації. Таким чином, цивілізація є найвищим рівнем культурного угруповання людей і найширшою формою культурної ідентичності. Вона визначається як об'єктивними елементами, такими як мова, історія, релігія, звичаї та інституції, так і суб'єктивною самоідентифікацією людей [39, 38].

Гантінгтон підкреслює, що людська ідентичність має багаторівневу структуру, де цивілізація є найширшим рівнем ідентифікації. Наприклад, житель Риму може ідентифікувати себе як римлянин, італієць, католик, християнин, європеець і представник західної цивілізації. Цивілізаційний рівень є найвищим рівнем ідентичності, з яким людина може себе асоціювати найбільш інтенсивно. Важливо зазначити, що ідентичність не є фіксованою: люди можуть переосмислювати свою ідентичність, що призводить до змін у складі та кордонах цивілізацій.

Семюел Гантінгтон звертає увагу на те, що в сучасному світі поліпшення транспорту та засобів зв'язку спричинили частіші та інтенсивніші взаємодії між представниками різних цивілізацій. Ці взаємодії стали більш симетричними та всеохоплюючими, що призвело до того, що цивілізаційні ідентичності стають дедалі більш помітними. Проте цей процес ускладнюється тим, що кожна людина має кілька ідентичностей — сімейну, професійну, освітню, територіальну, культурну, політичну тощо. Ці ідентичності можуть не лише взаємодіяти, але й вступати у конфлікт, що створює напругу. У такому контексті культурна ідентичність набуває особливої ваги порівняно з іншими вимірами, що часто стає джерелом соціальних і політичних конфліктів [39, 55].

Гантінгтон також вказує на те, що конфлікти між цивілізаціями за своєю природою не відрізняються від традиційних конфліктів: вони виникають через контроль над людьми, територіями, багатствами та ресурсами. Однак конфлікти між цивілізаціями мають глибший рівень через культурні питання, які важче вирішити шляхом компромісу.

Наприклад, конфлікти між різними релігійними або етнічними групами можуть виникати через питання, що мають велике культурне та символічне значення для обох сторін, як-от священні місця або території. У таких випадках компроміс виявляється майже неможливим, оскільки він зачіпає глибокі культурні та емоційні питання, які не піддаються простому вирішенню.

У контексті дослідження, погляди Гантінгтона на відносини між Україною та Росією є особливо важливими. Відповідно до його цивілізаційного підходу, Росія та Україна, зокрема східна частина України, належать до однієї слов'янсько-православної цивілізації. Гантінгтон підкреслює, що ці два народи мали тісні культурні та історичні зв'язки протягом століть, часто утворювали змішані шлюби, і, незважаючи на конфлікти, лідери обох країн раніше докладали зусиль для пом'якшення суперечок і збереження відносин. Зокрема, він порівнює російсько-українські відносини з франко-німецькими, які є ядром Європейського Союзу, вважаючи їх важливою основою єдності православного світу [39, 74].

Гантінгтон також передбачив три можливі сценарії розвитку відносин між Україною та Росією. Один із цих сценаріїв базується на гіпотезі про єдину слов'янсько-православну цивілізацію, відповідно до якої насильство між українцями та росіянами вважалося малоімовірним через культурну та цивілізаційну спільність. Однак цей сценарій не враховував складності сучасних політичних і національних процесів, які суттєво вплинули на розвиток конфлікту між двома країнами, коли культурні, історичні та політичні відмінності стали причиною серйозної напруги та відкритої агресії.

Другий сценарій, який він вважав більш ймовірним, передбачав розкол України вздовж цивілізаційного розлому на дві частини, де східна частина країни об'єднується з Росією. Цей сценарій спирався на

припущення про культурну та мовну близькість східних регіонів України до Росії та на відмінності між західною і східною частинами країни.

Третій сценарій, який Гантінгтон вважав найімовірнішим, полягав у тому, що Україна залишиться єдиною державою, але внутрішньо розділеною. Незважаючи на формальну незалежність, Україна тісно співпрацюватиме з Росією. Після вирішення перехідних питань, таких як статус ядерної зброї та збройних сил, основні довгострокові виклики будуть економічними, хоча їх частково полегшуватимуть спільна культура та особисті зв'язки між народами двох країн [39, 56].

Цивілізаційний підхід Гантінгтона акцентує увагу на тому, що в країнах, які перебувають на межі цивілізаційних розломів, питання ідентичності стають особливо гострими. Такі держави стикаються з постійною напругою через культурні, мовні та релігійні відмінності, що робить їх вразливими до конфліктів і дезінтеграції. Гантінгтон розглядав Україну як класичний приклад «країни-розлому», оскільки вона поділена як за мовною ознакою (україномовний захід та російськомовний схід), так і за релігійною (уніатський греко-католицький захід і православний схід). Ці відмінності, на його думку, робили Україну особливо вразливою до внутрішніх конфліктів і зовнішнього тиску.

Згідно з баченням Гантінгтона, цивілізаційний поділ у Східній Європі має проходити через територію України через релігійний поділ між православним сходом, орієнтованим на Росію, і греко-католицьким заходом, ближчим до Західного світу. Однак, на нашу думку, історично сформовані відмінності між різними частинами України — мовні, ідеологічні, ціннісні та економічні, на додаток до релігійних — значно зменшилися за останні тридцять років. Це сталося внаслідок вибору українського суспільства на користь європейського шляху розвитку, що підкріплюється консолідованим опором російській агресії. Військове вторгнення Росії в Україну і реакція українського суспільства є найкращим

доказом того, що лінія цивілізаційного розлому більше не проходить через Україну. Натомість, тепер можна стверджувати, що саме Росія перебуває на цивілізаційному розломі і страждає від тривалої кризи культурної ідентичності.

Росія зіштовхується з хронічною невизначеністю щодо власної ідентичності — чи належить вона до Західного чи Східного світу. Ця криза охоплює як політичні та культурні еліти, так і широкі верстви населення. З одного боку, росіяни активно користуються технологічними досягненнями та західним побутовим комфортом, купують нерухомість за кордоном, навчають своїх дітей у західних університетах, сповідують православ'я. Однак з іншого боку, їхня політична культура, ідеологія та повсякденне життя більше схожі на ті, що характерні для авторитарних східних режимів.

Сучасна українська держава, попри всі внутрішні проблеми, є сформованою політичною нацією, представники якої вільно поєднують свою громадянську ідентичність як українців з етнічними ідентичностями, не протиставляючи їх. Це дозволяє говорити про існування українців різного етнічного походження: польського, російського, угорського, білоруського, німецького, болгарського, грецького, молдовського, кримськотатарського тощо. Цей підхід до нації, заснований на політичній ідентичності, є типовим для сучасних розвинених західних країн, таких як Сполучені Штати, Канада, Велика Британія та Франція. Водночас, російське керівництво не врахувало цей важливий факт ні в 2014 році, коли анексувало Крим, ні у 2022 році під час повномасштабного вторгнення. Політичні еліти Росії продовжують мислити у парадигмі, що "України як держави не існує", а українці та росіяни є «одним народом». Це свідчить про те, що російська пропаганда значною мірою впливає навіть на тих, хто її створює.

Ендрю Вілсон вказує на те, що поява незалежної української держави в 1991 році стала несподіванкою не лише для СРСР, але й для багатьох західних аналітиків, науковців та політиків. Це пояснювалося значними етнічними, мовними, релігійними та регіональними відмінностями в Україні, через що країна не сприймалася як ймовірний кандидат на нову націю. Проте, попри всі ці виклики, Україна змогла сформуватися як нація, і хоча вона була «несподіваною нацією», це не робить її менш нацією, ніж будь-яка інша [56].

Більше того, можна стверджувати, що складне історичне минуле України, включаючи досвід колонізації та відсутність безперервної державності, мало не лише негативні наслідки, але й позитивні. Українці набули цінного досвіду збереження своєї ідентичності в умовах різних цивілізаційних систем, а також взаємодії з іншими культурами та релігіями. Як наслідок, сучасна Україна володіє однією з найбагатших і найдавніших культурних традицій у Європі, що відображається у її політичному, етнічному та релігійному розмаїтті [47]. Сучасні українці мають значний культурний і політичний вибір, що дозволяє їм ефективно адаптуватися до викликів сучасності.

Як історично, так і в сучасний період, Україна є частиною західнохристиянської цивілізації, і це визначення виходить за межі конфесійних поділів (католики, православні, протестанти), які не є такими критичними для християнського світу, як припускав Гантінгтон.

Семюел Гантінгтон у 1993 році назвав Росію «найрозірванішою країною» через її багатонаціональний склад і наявність великої кількості народів, що належать до різних цивілізацій. У таких «розірваних країнах» лідери часто прагнуть інтегруватися в Захід, але їхня історія, культура та традиції залишаються незахідними, що створює постійну напругу. Для Росії питання про те, чи є вона частиною Заходу або лідером окремої слов'янсько-православної цивілізації, було актуальним протягом усього її

існування. Після перемоги комуністів це питання було тимчасово відкладене, але після падіння комунізму воно знову стало на порядку денному. Наприклад, під час президентства Бориса Єльцина Росія намагалася прийняти західні принципи та цілі, прагнучи стати «нормальною» країною та частиною Заходу. Однак ця політика викликала значний спротив з боку політичної еліти та широких верств населення, які вважали, що Єльцин підкорює інтереси Росії інтересам Заходу та ослаблює її військову міць. Тому Гантінгтон дійшов висновку, що на початку 1990-х років Росія залишалася глибоко розірваною країною, як і протягом більшої частини своєї історії [40, 35].

Росія продовжує залишатися країною цивілізаційних розломів. Вона є багатонаціональною державою, що утримується разом завдяки висококонцентрованій системі прийняття рішень та ієрархічній структурі влади. Сучасна Росія - це *failed state* за такими критеріями: незавершеність Росії як національної держави, очевидно фальшиві історичні наративи, постійні суперечки щодо ідентичності, ідеологічний безлад, політичні переслідування, демографічні проблеми, економічний спад, екологічні загрози, соціальний тиск, регіональні виклики та міжнародні поразки.

Значна частина української історії та ідентичності була викривлена або привласнена Москвою. Відродження незалежної України оголило крихкі підвалини російської державності, виявивши її внутрішню слабкість. Війна Росії проти України є відчайдушною спробою зберегти свою крихку історію та заплутану багатоетнічну й імперську ідентичність. Парадоксально, але ця агресія ще більше підірвала російську ідентичність, водночас зміцнивши українську солідарність і остаточно віддаливши українців від росіян.

Крім того, цей акт агресії підкреслив необхідність деколонізації, що передбачає повернення минулого та відновлення ідентичності корінних народів, які зазнали русифікації та державних утисків у складі Російської

Федерації. Війна Росії проти України стала каталізатором для переосмислення ролі Росії як імперії та необхідності перегляду її культурної ідентичності в контексті глобальних процесів деколонізації.

Висновки до розділу III.

Сучасна війна Росії проти України є новим типом конфлікту, який можна класифікувати як «війну за ідентичність». Ця війна повинна бути розглянута через призму культурно-цивілізаційного підходу Семюела Гантінгтона, згідно з яким сучасні конфлікти часто виникають уздовж цивілізаційних розломів. Війна за ідентичність є новим викликом у глобальній політиці, що виходить за межі традиційних економічних та політичних конфліктів, і наочно ілюструє роль культурної ідентичності як основного фактору у формуванні сучасних воєнних дій.

Ця війна, на нашу думку, є насамперед війною за привласнення культурної ідентичності та історичної спадщини України. Росія прагне не стільки захопити політичні або економічні ресурси, скільки домогтися контролю над українською культурою та історією. Це пов'язано з тим, що сучасна Росія незадоволена власною культурною традицією і прагне відновити свою імперську велич, що базується на тисячолітній історії та культурній спадщині, яку вона намагається привласнити в Україні. Для Москви ця культурна спадщина має вирішальне значення, оскільки вона є фундаментом для побудови імперських наративів, що виправдовують її агресивну зовнішню політику.

Таким чином, війна Росії проти України є результатом двох взаємопов'язаних чинників. По-перше, Росія намагається заповнити прогалини власної ідентичності через привласнення української

культурної спадщини, що відповідає її імперським амбіціям. По-друге, Росія є країною, що історично знаходиться на лінії цивілізаційних розломів між Заходом і Сходом, і її культурна ідентичність завжди була «розірваною». Ця розірваність спричинила її прагнення до авторитаризму як засобу збереження єдності, водночас провокуючи конфлікти з сусідніми країнами та створюючи джерела напруги навколо її кордонів.

У цьому контексті війна проти України стає кульмінацією багатовікових суперечностей, які визначають ідентичність Росії як «розірваної» країни, що продовжує шукати свій цивілізаційний шлях, часто за рахунок своїх сусідів.

ВИСНОВКИ

У сучасному світі, де міжнародні конфлікти й геополітичні процеси стають дедалі складнішими, дослідження «Спеціальної військової операції» РФ в Україні є ключовим для розуміння регіональної та глобальної безпеки. Важливість цього дослідження полягає в аналізі причин, мотивів та наслідків операції, а також у розкритті її впливу на сучасну систему міжнародних відносин.

Метою мого дослідження було здійснення детального аналізу передумов, ходу та наслідків «Спеціальної військової операції» РФ в Україні, а також оцінка ролі різних міжнародних гравців у цьому процесі. Дослідження спрямоване на виявлення справжніх мотивів Російської Федерації, аналіз впливу операції на систему міжнародної безпеки та визначення перспектив врегулювання конфлікту у контексті сучасних глобальних викликів.

Поставлена мета вимагала вирішення наступних завдань:

1. Проаналізувати теоретико-методологічні засади і джерельну базу дослідження;
2. дослідити історичний та геополітичний контекст передумов «Спеціальної військової операції» РФ;
3. визначити мотиви Росії для розгортання військових дій в Україні;
4. простежити динаміку конфлікту та оцінити реакцію міжнародної спільноти, проаналізувати вплив військових дій на міжнародну систему безпеки та економіку;
5. оцінити можливі перспективи врегулювання конфлікту та наслідки для майбутньої міжнародної політики.

1. Теоретично, моє дослідження базується на ряді концепцій з галузі міжнародних відносин, які допомагають краще зрозуміти «Спеціальну військову операцію» РФ в Україні. Зокрема, концепції реалізму

підкреслюють значення державного суверенітету, військової сили та національних інтересів Росії, які вона намагається захистити, протистоячи Заходу та розширенню НАТО. Лібералізм зосереджується на міжнародному співробітництві, що відображається в реакції глобальної спільноти на конфлікт, через санкції, дипломатичні заходи та роль міжнародних організацій у врегулюванні конфлікту. Конструктивізм надає вагу ідеологічним та культурним аспектам, зокрема, російським наративам про «захист російськомовного населення» та важливості ідентичності в регіоні.

Методологічно, дослідження охоплює комплекс підходів. Історичний аналіз застосовується для дослідження передумов конфлікту, включаючи аналіз відносин Росії та України від часу розпаду СРСР до сучасності. Аналіз первинних джерел дозволяє дослідити офіційні заяви та документи, які відображають політичну позицію Росії та реакцію світової спільноти. Порівняльний аналіз допомагає порівнювати різні аспекти конфлікту з іншими сучасними міжнародними конфліктами, визначаючи загальні тенденції у зовнішній політиці Росії та реакціях міжнародної спільноти.

Джерельну базу мого дослідження можна поділити на дві частини. Перша частина охоплює офіційні документи України та Російської Федерації, включаючи заяви урядових органів, офіційні виступи лідерів, а також правові документи, які обґрунтовують дії РФ в Україні. Сюди також входять документи, що регулюють правові підстави проведення «Спеціальної військової операції» та аналіз російських засобів масової інформації, які формують суспільне бачення конфлікту.

Друга частина включає офіційні документи міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, ЄС, зокрема, резолюції, заяви та звіти, які оцінюють ситуацію в Україні. Аналітичні звіти і публікації зарубіжних експертів надають глибокий аналіз міжнародної реакції на конфлікт,

зокрема у сфері санкційної політики, гуманітарної допомоги та політики безпеки.

Інформація з офіційних веб-сайтів міжнародних організацій та урядів країн, зокрема, ООН, НАТО, Європейського Союзу, забезпечує доступ до актуальних даних і дозволяє вивчати міжнародну реакцію на розвиток конфлікту в режимі реального часу.

2. Дослідження історичних та геополітичних передумов «Спеціальної військової операції» РФ в Україні є критично важливим для розуміння як причин, так і масштабів цього конфлікту. Його корені сягають у глибокі історичні та політичні суперечності між Росією та Україною, які набули нової гостроти після розпаду Радянського Союзу в 1991 році. Після здобуття незалежності, Україна почала поступово віддалятися від сфери впливу Росії, орієнтуючись на євроінтеграцію та поглиблення зв'язків з Європейським Союзом і НАТО. Такий курс викликав стурбованість у Кремлі, який традиційно сприймав Україну як важливий елемент своєї геополітичної зони впливу.

Особливе значення у загостренні російсько-українських відносин мали події 2014 року, коли Росія анексувала Крим та почала активно підтримувати сепаратистські рухи на сході України, зокрема в Донецькій і Луганській областях. Цей етап конфлікту став першим великим військовим зіткненням між двома країнами і підкреслив стратегічну важливість України для Росії. Анексія Криму була частково виправдана Кремлем як необхідність захисту російськомовного населення та збереження російського військового флоту в Севастополі, але насправді мала на меті утримання важливої геополітичної території під контролем Москви.

Ключовим фактором, який підштовхнув Росію до розгортання «Спеціальної військової операції», стало зростання суперництва з Заходом, зокрема у контексті розширення НАТО на схід. Зближення України з Європейським Союзом та її прагнення до членства в НАТО були сприйняті

як екзистенційна загроза для Росії, яка традиційно вважає свій вплив на сусідні країни запорукою власної безпеки. Для Москви недопущення інтеграції України до західних структур стало принциповим питанням. Кремль вбачав у цьому не лише втрату важливого стратегічного союзника, але й зміцнення західного впливу на своїх кордонах.

Геополітичний контекст конфлікту також охоплює ширшу боротьбу за вплив у світі між Росією та Заходом. Після завершення холодної війни Росія поступово втрачала вплив на пострадянському просторі, що сприяло її новій зовнішньополітичній стратегії, орієнтованій на відновлення цього впливу та стримування заходів НАТО. Таким чином, «Спеціальна військова операція» стала частиною більшої стратегії Кремля, спрямованої на зміцнення своїх позицій у світі та демонстрацію здатності Росії протистояти західному впливу.

Важливо також зазначити, що військові дії Росії проти України стали не лише проявом геополітичного суперництва, але й частиною ширшої боротьби за політичне та ідеологічне домінування в регіоні. Для Москви утримання України в своїй орбіті було питанням не тільки військової, а й культурної та історичної важливості, що додатково загострювало конфлікт. У результаті, геополітичні амбіції Росії, зосереджені на відновленні свого статусу великої держави, стали ключовим чинником у прийнятті рішення щодо проведення «Спеціальної військової операції».

3. Мотиви Росії для початку «Спеціальної військової операції» в Україні є багатограними і відображають складну комбінацію геополітичних, історичних та внутрішньополітичних факторів. Офіційна риторика Кремля зосереджується на захисті російськомовного населення на сході України, денацифікації та демілітаризації української держави. Ці аргументи, висунуті російським керівництвом, створюють образ операції як «необхідної» для захисту національних інтересів та забезпечення безпеки Росії. Однак детальніший аналіз показує, що ці офіційні заяви

мають глибше коріння, яке пов'язане з прагненням Росії відновити свою роль як ключового геополітичного гравця на пострадянському просторі і запобігти подальшому розширенню західного впливу, особливо через НАТО.

Одним із ключових стратегічних мотивів є бажання Росії зберегти Україну в орбіті свого впливу. З часу здобуття Україною незалежності у 1991 році, Росія намагалася утримувати вплив на українську політику, економіку та культуру. Курс України на євроінтеграцію та прагнення до членства в НАТО стали екзистенційною загрозою для Росії, оскільки це означало б втрату одного з найважливіших сусідів, якого Кремль вважає невід'ємною частиною своєї історичної та культурної спадщини. Саме тому політичний і військовий контроль над Україною розглядається Росією як стратегічно необхідний для збереження своєї геополітичної позиції в регіоні.

Друга важлива причина полягає в запобіганні розширенню НАТО на схід. Протягом двох десятиліть Росія постійно висловлювала невдоволення з приводу зближення України з НАТО, розглядаючи це як пряме порушення своїх національних інтересів і як загрозу своїй безпеці. Зближення України з західними структурами було інтерпретовано Кремлем як початок стратегічного віддалення від Росії і фактично як втрата контролю над сусідньою державою. Тому «Спеціальна військова операція» розглядалася як запобіжний захід проти подальшої інтеграції України у західні політичні та військові структури.

Важливим мотивом також є прагнення Росії до ревізіонізму, тобто спроба переглянути світовий порядок, який склався після завершення холодної війни. Росія вбачає цей порядок несправедливим, адже він встановлює домінування західних держав і політичних блоків, таких як НАТО та ЄС, що послаблює її власні позиції. Військова операція в Україні є спробою продемонструвати силу Росії та її здатність кидати виклик

цьому порядку. Кремль прагне показати, що він здатний діяти самостійно, без огляду на міжнародне право і санкції, і готовий використовувати військову силу для захисту своїх національних інтересів.

Ще одним значущим мотивом є внутрішньополітичний контекст у Росії. Після анексії Криму у 2014 році популярність російського керівництва, зокрема президента Володимира Путіна, значно зросла. Ця подія була подана як великий успіх у відновленні національної величі Росії. Однак із часом внутрішні соціально-економічні проблеми почали набирати обертів, і початок нової «визвольної» операції міг бути способом консолідувати суспільство довкола влади, переключивши увагу з внутрішніх проблем на зовнішнього «ворога». Війна дозволяє зміцнити авторитарний режим, посилюючи патріотичні настрої та демонструючи силу та рішучість керівництва у захисті національних інтересів.

Крім того, Кремль міг бачити в цій операції шанс послабити позиції Заходу, розколоти європейську єдність і спровокувати відродження авторитарних режимів по всьому світу. У такий спосіб Росія прагне створити багатополлярний світовий порядок, де жодна країна або блок не домінує, і кожен регіон контролюється великою державою, подібною до Росії.

4. Від моменту початку «Спеціальної військової операції» конфлікт в Україні еволюціонував через кілька ключових фаз, кожна з яких демонструвала різноманітні стратегії та підходи як з боку Росії, так і з боку України та міжнародної спільноти. Перші тижні війни характеризувалися швидким і широкомасштабним наступом російських сил, що намагалися здійснити блискавичну операцію з метою захоплення ключових міст України, включаючи столицю, Київ. Стратегія Росії передбачала швидку перемогу, яка мала б поставити під контроль всю Україну або значну її частину, встановивши проросійський уряд та забезпечивши зміну геополітичного статусу України.

Однак ця початкова фаза зіткнулася зі значними перешкодами через несподівано сильний спротив української армії та населення. Україна не тільки мобілізувала свої збройні сили, але й отримала швидку й масштабну підтримку з боку міжнародної спільноти. Важливу роль у цьому контексті відіграв обмін розвідданими між західними країнами та Україною, що допомогло успішно протистояти наступу. Постачання сучасного озброєння, включаючи системи протиповітряної оборони, переносні протитанкові ракетні комплекси та інші види військової техніки, змінили баланс сил на полі бою і зробили конфлікт більш затяжним та виснажливим для обох сторін.

Міжнародна реакція на вторгнення була миттєвою і безпрецедентною за масштабами. Західні країни, насамперед члени НАТО та ЄС, ввели широкі економічні санкції проти Росії, які охоплювали різні сектори економіки, включаючи енергетику, фінансову систему, транспорт та технології. Санкції стали потужним інструментом тиску на Москву, спрямованим на ослаблення її економічного потенціалу для продовження війни. Водночас економічна ізоляція Росії призвела до перерозподілу глобальних енергетичних потоків і стимулювала кризові явища на світових ринках, зокрема у галузях енергетики та продовольства.

Іншою важливою складовою міжнародної реакції було надання Україні фінансової допомоги. Крім постачання озброєння, країни Заходу та міжнародні організації, такі як МВФ та Світовий банк, мобілізували значні кошти для підтримки української економіки та гуманітарних зусиль. Це допомогло Україні залишатися функціональною державою в умовах війни, зберегти стабільність фінансової системи та забезпечити роботу ключових державних інституцій.

Однак реакція міжнародної спільноти не була одностайною. Країни Глобального Півдня та деякі азійські держави, включаючи Китай та Індію, зайняли більш нейтральну позицію або навіть висловили підтримку Росії у

різних аспектах. Китай, наприклад, не засудив дії Росії і залишився важливим економічним партнером для Москви в умовах західних санкцій. Індія, зберігаючи традиційні економічні зв'язки з Росією, також не підтримала санкційної політики Заходу. Таке розмаїття позицій відображає не лише економічні інтереси цих країн, але й їхнє бачення геополітичних процесів та прагнення до багатопольного світового порядку, де вони можуть відігравати більш незалежну роль.

Ця неоднорідність реакцій на конфлікт в Україні демонструє складність сучасних міжнародних відносин. Вона також підкреслює зростання глобальних розбіжностей між країнами з різними політичними системами, економічними інтересами та геостратегічними цілями. Конфлікт в Україні став важливим маркером цих тенденцій, розділяючи світ на різні блоки з протилежними позиціями щодо війни, економічних санкцій та майбутнього міжнародного порядку.

Крім того, ця ситуація посилила питання про ефективність та легітимність міжнародних організацій, таких як ООН. Нездатність Ради Безпеки ООН прийняти резолюції через вето Росії поставила під сумнів здатність цієї організації виконувати свої основні функції в умовах глобальних конфліктів. Це, в свою чергу, підняло питання про необхідність реформування міжнародних інституцій, щоб вони краще відповідали на виклики XXI століття.

5. Військові дії Росії в Україні стали катастрофічним потрясінням для міжнародної системи безпеки, що перевернуло усталені уявлення про стабільність та порядок у Європі і за її межами. Втручання Росії створило нові загрози та виклики, які змінили розстановку сил не лише в Європі, але й у світі, підштовхуючи держави до перегляду своїх стратегій національної та колективної безпеки.

Найбільше впливу зазнала структура європейської безпеки, яка довгий час ґрунтувалася на стабільності та передбачуваності відносин

після завершення холодної війни. Вторгнення в Україну підірвало ці основи, продемонструвавши, що жорстока сила та агресія можуть бути використані для зміни міжнародно визнаних кордонів. Це викликало глибокий страх серед країн Східної Європи, зокрема Польщі, Латвії, Литви та Естонії, які відчували безпосередню загрозу з боку Росії, особливо з урахуванням їхньої географічної близькості до зони конфлікту. Як відповідь, НАТО почало негайно зміцнювати свою присутність на східному фланзі, збільшуючи кількість військових контингентів, військової техніки та інфраструктури, щоб забезпечити колективну оборону своїх членів від можливої агресії. Ці заходи символізують перехід від стримування до активної оборони, що свідчить про значну трансформацію оборонної стратегії НАТО.

Однією з найбільш визначальних подій у цьому контексті стало рішення Фінляндії та Швеції відмовитися від свого тривалого нейтралітету та подати заявки на вступ до НАТО. Це не лише змінило архітектуру безпеки у Північній Європі, але й продемонструвало фундаментальні зміни у стратегічному мисленні цих країн, які раніше покладалися на нейтралітет як основний засіб гарантування своєї безпеки. Вступ цих країн до НАТО кардинально зміцнює альянс і створює нову лінію оборони на північному фланзі Європи, що збільшує можливості альянсу для реагування на потенційні загрози.

Військові дії також спричинили значні зрушення у глобальних економічних відносинах, зокрема в енергетичному секторі. Західні санкції проти Росії завдали серйозного удару по її економіці, особливо в енергетичній сфері, оскільки Росія є одним із найбільших експортерів нафти і газу у світі. У відповідь на санкції, європейські країни, які тривалий час залежали від російських енергоресурсів, змушені були шукати альтернативні джерела енергії. Це призвело до кардинальних змін у структурі енергопостачання, зокрема до збільшення імпорту зрідженого

природного газу з США та країн Близького Сходу, а також до активного розвитку відновлюваних джерел енергії. Ці зміни не тільки зменшують залежність від Росії, але й стимулюють перехід Європи до більш стійкої енергетичної системи.

Однак економічні наслідки цього конфлікту вийшли далеко за межі енергетичного сектора. Війна в Україні, яка є одним із провідних світових експортерів зернових культур, створила значні перешкоди для глобальних ланцюгів поставок продовольства. Блокада портів, руйнування сільськогосподарської інфраструктури та труднощі з транспортуванням зерна призвели до дефіциту продовольства на глобальному ринку, що особливо вразило країни, які залежать від імпорту українського зерна. Це спричинило стрибок цін на продукти харчування, що стало важким випробуванням для багатьох країн Африки та Близького Сходу, де і до конфлікту продовольча безпека була нестабільною. Криза в Україні поглибила соціальну напруженість у цих регіонах, загостривши гуманітарні проблеми та викликавши нову хвилю голоду.

Ці економічні та політичні наслідки конфлікту в Україні мають довгостроковий характер і глибоко впливають на майбутній розвиток міжнародної системи. Війна змінила правила гри для глобальної економіки, зокрема у сфері енергетики та продовольства, змусивши багато країн шукати нові стратегії для забезпечення власної стабільності та безпеки. Вона також створила нові виклики для міжнародних інституцій, зокрема для ООН, які стикаються з труднощами у підтримці миру та безпеки в умовах зростаючої напруги між ключовими глобальними акторами. Ці виклики можуть стати каталізатором для перегляду існуючих систем глобального управління і пошуку нових підходів до забезпечення стабільності у нестабільному світі.

Перспективи врегулювання конфлікту між Росією та Україною залишаються надзвичайно складними через багатofакторність цього

протистояння та глибоку поляризацію позицій сторін. Відсутність компромісу між Росією, яка прагне зберегти вплив над Україною і утвердитися як глобальна держава, та Україною, яка бореться за свою незалежність, суверенітет і територіальну цілісність, робить будь-які намагання досягти сталого миру складними і тривалими. Крім того, ключові міжнародні гравці, такі як США, країни ЄС, Китай та інші держави, мають свої інтереси у цьому конфлікті, що значно ускладнює пошук єдиного дипломатичного рішення.

Одним із можливих сценаріїв розвитку конфлікту може бути замороження конфлікту, коли активні бойові дії припиняються, але не вирішуються питання щодо окупованих територій. Такий сценарій часто зустрічається в подібних затяжних конфліктах, де ані сторона агресора, ані сторона оборони не здатні досягти вирішальної перемоги, але не готові йти на поступки. Заморожений конфлікт дозволяє тимчасово зменшити інтенсивність військових дій, але не усуває основні протиріччя, які в будь-який момент можуть знову спалахнути з новою силою. В таких умовах економічні та політичні санкції проти Росії можуть залишатися в силі, але конфлікт фактично стає «замороженим» на невизначений період часу.

Продовження активних бойових дій є ще одним можливим сценарієм, враховуючи, що Росія намагається досягти своїх геополітичних цілей через військову силу, а Україна, отримуючи підтримку від своїх західних союзників, продовжує чинити спротив. Цей варіант призводить до подальшого поглиблення гуманітарної катастрофи в Україні, збільшення жертв серед мирного населення, руйнування інфраструктури та поглиблення глобальної економічної кризи через вплив на енергетичні та продовольчі ринки. У такому сценарії конфлікт стає довгостроковим, з непередбачуваними наслідками для регіональної та глобальної безпеки.

Дипломатичне вирішення через міжнародне посередництво залишається найкращим варіантом, але його реалізація зустрічає серйозні

перешкоди. Міжнародні посередницькі зусилля можуть включати участь таких організацій, як ООН, ОБСЄ, а також окремих держав, наприклад, Туреччини чи Китаю, які мають зацікавленість у мирному вирішенні конфлікту і зберігають відносно нейтральну позицію. Проте для успіху такого підходу необхідно подолати значну недовіру між сторонами, що на практиці виглядає дуже складно через глибокі рани, завдані війною. Можливими умовами для такого врегулювання можуть бути компроміси щодо контролю над територіями, міжнародні гарантії безпеки для обох сторін, а також зобов'язання відновити зруйновану інфраструктуру України за участю міжнародних донорів.

Наслідки цього конфлікту вже відчуваються на міжнародній арені і матимуть довготривалі наслідки для глобальної політики. Зміцнення НАТО та збільшення військових витрат серед європейських держав створюють нову архітектуру безпеки в Європі. Конфлікт стимулює країни, такі як Фінляндія та Швеція, переглянути свої позиції щодо нейтралітету і вступити до НАТО, що ще більше посилює протистояння між альянсом та Росією. Це може призвести до відновлення сценаріїв холодної війни, коли дві військові потуги будуть конкурувати за контроль над стратегічно важливими територіями, не вступаючи в прямий конфлікт, але підтримуючи високу напругу у відносинах.

Крім того, конфлікт посилює глобальні розколи. У світі формується нова конфігурація сил, де частина країн підтримує західну політику санкцій та ізоляції Росії, тоді як інші держави, зокрема Китай, Індія та деякі країни Глобального Півдня, зберігають нейтральну позицію або навіть налагоджують економічні зв'язки з Росією. Така дихотомія посилює розбіжності у світовій політиці та ускладнює досягнення загальних міжнародних угод щодо важливих глобальних питань, таких як кліматичні зміни, боротьба з пандеміями та економічне відновлення.

Конфлікт також стимулює дискусії про реформування міжнародних організацій, зокрема ООН. Багато експертів і держав вказують на необхідність модернізації системи міжнародної безпеки для більш ефективного реагування на глобальні кризи. Ситуація в Україні підкреслила слабкість нинішньої архітектури міжнародної безпеки, яка не змогла попередити і зупинити агресію. Ці питання можуть стати важливими пунктами порядку денного для глобальних переговорів у найближчі роки, коли світова спільнота буде намагатися знайти шляхи до більш ефективного механізму колективної безпеки.

У магістерській роботі зазначено, що «Спеціальна військова операція» РФ в Україні є складним багатофакторним явищем, яке відображає не лише внутрішню політику Росії, але й її геополітичні амбіції та ставлення до міжнародного порядку. Офіційні пояснення Кремля щодо проведення цієї операції базуються на необхідності захисту російськомовного населення, денацифікації та демілітаризації України. Проте глибший аналіз свідчить про інші, більш масштабні цілі цієї операції.

Ця операція також є частиною більшої боротьби за ревізію світового порядку, який склався після завершення холодної війни. Росія намагається кинути виклик домінуванню США і НАТО у питаннях глобальної безпеки, просуваючи багатополярний світ, де кожна велика держава матиме свою сферу впливу. У цьому контексті, військова операція в Україні є не лише спробою зупинити інтеграцію України в західні структури, але й частиною стратегічного плану Росії з повернення до глобальної конкуренції великих держав.

Наслідки цієї операції матимуть довготривалий вплив на міжнародну політику та структуру глобальної безпеки. Російська агресія стимулювала активізацію НАТО, зміцнення його східного флангу та розширення альянсу за рахунок нових членів. Операція також загострила розкол між

західними країнами та державами, які підтримують нейтральну або проросійську позицію, що сприяє подальшому формуванню глобальних блоків і посилює напруженість у міжнародних відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байден вважає, що «Путін ухвалив рішення» про нове вторгнення в Україну // Радіо Свобода. 19 лютого 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-biden-putin-uzhe-uhvalyv-rishennya-pro-napad/31710709.html> (дата звернення: 14.09.2024)
2. Бала В. Що ж насправді відбувається в Грузії. – URL: <http://blog.liga.net/user/bala/article/1912.aspx> (дата звернення: 28.06.2024).
3. Войтовський К., Резнікова О. Геополітичні аспекти впливу на хід війни РФ проти України. 23.08 2022. Національний інститут стратегічних досліджень. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/heopolitychni-aspekty-vplyvu-na-khid-viyny-rf-proty-ukrayiny2>. (дата звернення: 15.09.2024)
4. Гай-Нижник П. Війна за життя// Україна дипломатична. Київ, 2022. Вип. XXIII. С. 31–52. <http://ud.gdip.com.ua/vijna-za-zhyttia.html> (дата звернення: 18.09.2024)
5. Гай-Нижник П. Напередодні тотальної війни: «російський синдром» дипломатії Володимира Зеленського (травень 2019 – лютий 2022 рр.) // Україна дипломатична. Київ, 2023. Вип. XXIV. С. 204–219. <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/naukovij-zbirnik/ukraina-dyplomatychna-naukovyi-shchorichnyk-2023-roku.html>. (дата звернення: 12.10.2024)
6. Гай-Нижник П. Російсько-українська війна – Війна за Життя (2014–2022 рр.): періодизація // Українознавство. – 2022. – №1. – С. 51 – 76. https://hainyzhnyk.in.ua/doc/2024book_suchasna_ros_ukr_vijna.php (дата звернення: 16.10.2024)
7. Гай-Нижник П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. Київ: МП «Леся», 2017. 332 с.

8. Гирич І. Рашизм у ретроспективі. Багатовимірний рашизм: початок і кінець [збірник статей]. Київ. ДП «ГДП», 2023. С. 23-57.
9. Горбулін В. Мій шлях у задзеркалля. Не лише дорожні нотатки. Київ: Брайт Букс. 2019. 266 с.
10. Горбулін В., Бадрак В. Над прірвою: 200 днів російської війни. К.:Брайт Букс. 2022. 275 с
11. Зеленський заявив про необхідність розширити «нормандський» формат і оновити «Мінськ» // Радіо Свобода. 27 квітня 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-normandskyi-format-minsk/31225652.html> (дата звернення:17.09.2024)
12. Зеленський невпевнений, що Путін ухвалив рішення про напад // Європейська правда. 19 лютого 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/19/7134278/> (дата звернення:03.09.2024)
13. Зеленський у Глазго поговорив з Блінкеном про безпеку і ПП-2. 03.11.2021. URL: <https://amp.dw.com/uk/zelenskyi-zustrivsia-z-blinkenom-u-hlazgho/a-59708802> (дата звернення 10.09.2024)
14. Інформаційні матеріали до 10-ої річниці від початку російсько-української війни. 12.02.2024. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/zhurnalistam/informaciyni-materialy-do-10-oyi-richnyci-vid-pochatku-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny> (дата звернення 10.09.2024)
15. Клаузевіц К. Про війну. Львів, 2015. 864 с.
16. Кондратенко О.Ю. Крах біполярності та новий геостратегічний статус Російської Федерації / О.Ю. Кондратенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин – 2016. – №127 (Ч. 2). – С. 35–53.
17. Макар Ю. «Спеціальна військова операція» РФ проти України. Ukraincy i ich sasiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne, t. IV, red. Roman Drozd, Bohdan Halczak, Slupsk-Warszawa 2024, s. 343-361.

18. Макар Ю. Сто років тому і тепер: намагання РФ утримати Україну в сфері своїх геополітичних процесів. *Ukraincy i ich sasiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne*, t. III, red. Roman Drozd, Bohdan Halczak, Slupsk-Warszawa 2022, s. 397-399.
19. Огризко В. Доля недоімперії К.: ДП «ГДІП», 2022, с. 187-197
20. Перепелиця Г. Перспективний комплекс регіональної безпеки в Центрально-Східній Європі. Стратегічне партнерство Польщі та України в умовах зміни міжнародної системи. Точки зору Польщі та України, ред. Марек Петрась, Валентин Балюк, Григорій Перепелиця, Університет Марії Кюрі-Склодовської, Люблін, 2024, с. 377-399
21. Перепелиця Г. Україна - Росія: війна в умовах співіснування. - К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. - 880 с.
22. Плохій С. Російсько-українська війна: повернення історії. Харків, 2023. С. 400.
23. «Процеси на фрагментацію Росії запустив Путін, він вже не контролює ситуацію» – секретар РНБО // Радіо Свобода. 26 лютого 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/sekretar-rnbo-danilov-pro-frahmentat-siyu-rosiyi/32288126.html> (дата звернення: 06.09.2024)
24. Седляр Ю.О., Лимар М.Ю. «М'яка сила» Росії у контексті українсько-російських відносин. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Історія. 2012. Т. 171. Вип. 159. С. 63-69
25. Серафім В.Е. Сучасна російсько-українська війна: аргументація і реальність: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. Актуальні проблеми зовнішньої політики України, м. Чернівці, 30 листопада 2023 р., факультет історії, політології та міжнародних відносин. Чернівці :

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2023. С. 191-194.

26. Смолій В.А. Сучасна російсько-українська війна у світлі постколоніалізму / В.А. Смолій, О.В. Ясь. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. № 6. С. 3-16.

27. Сумленний С. Прихований колоніалізм Росії: його витоки, форми та шляхи подолання. Багатовимірний рашизм: початок і кінець [збірник статей]. Київ. ДП «ГДП», 2023. С. 114-144

28. Тишкун Ю., Троцько Д. Російсько-українська війна в призмі критичних теорій міжнародних відносин. *Політичне життя*, 2022, No2. <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/12183.9>. (дата звернення: 05.09.2024)

29. Україна в інтеграційних процесах на пострадянському просторі: моделювання альтернатив. К.: НІСД, 2013. С. 12

30. Феденко О. Російсько-український конфлікт як агресія нового типу. *Вісн. Львів. ун-ту*. 2019. Вип. 46. С. 112–122.

31. Федуняк С. Вплив російсько-української війни на діяльність провідних інститутів безпеки в контексті формування нової моделі міжнародних відносин. *Медіафорум* 2022, 11, 131-140. <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2022.11.131-140>. (дата звернення: 10.10.2024)

32. Шевченко М, Зозуля О., Храпач Г. Російсько-українська війна: особливості реалізації загроз державному суверенітету України та перспективи виходу з війни. *Воєнна стратегія*, No 2(75), 2022. <http://znp-cvsvd.nuou.org.ua/article/view/266598> (дата звернення: 06.10.2024)

33. Шинкарук К. Зовнішня політика Росії після кавказької кризи. *Zeszyty Naukowe Doktorantów*. 2008. Nr. 2(3). Університет Миколая Коперніка в Торуні. С. 55-64

34. Blanchard E., Sandler T., Shimizu H. The Economic Consequences of the Ukraine-Russia Conflict. *Economics of Peace and Security Journal*.

2018. Vol. 13, No. 2. P. 17-27

35. EU External Action. EU-Ukraine Relations. 2020. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-ukraine-relations-factsheet_en (дата звернення: 15.07.2024)

36. Hale H. E. Patronal Politics: Eurasian Regime Dynamics in Comparative Perspective. Cambridge University Press, 2005

37. Hordiichuk O. The Ideological and Ontological Causes of Russia's War on Ukraine. West versus East; Tyranny versus Democracy. Ethics in Progress. 2023. Vol. 14, No. 1. P. 4–23. <https://doi.org/10.14746/eip.2023.1.1> (дата звернення: 18.10.2024).

38. Hosking G. Russia and the Russians: A History. Harvard University Press, 1997

39. Huntington S. P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster, 1996

40. Huntington S. P. The Clash of Civilizations? Foreign Affairs. 1993. Vol. 72, No. 3. P. 22–49. <https://doi.org/10.2307/20045621> (дата звернення: 13.10.2024).

41. Huntington S. P. Who Are We? The Challenges to America's National Identity. New York – London – Toronto – Sydney: Simon & Schuster, 2004, p.11

42. Jowett G. S., O'Donnell V. Propaganda & Persuasion. Sage Publications, 2015

43. Laruelle M. Russian Nationalism: Imaginaries, Doctrines, and Political Battlefields. Routledge, 2019

44. Magocsi P. R. A History of Ukraine. University of Toronto Press, 1996

45. Rid T. Active Measures: The Secret History of Disinformation and Political Warfare. Farrar, Straus and Giroux, 2019

46. Smentek R., Alvin and Heidi Toffler: Wojna i antywojna. Jak

przetrwac u progu XXI wieku? URL: <http://www.psz.pl/98-ksiazka/alvin-i-heidi-toffler-wojna-i-antywojna-jak-przetrwac-u-progu-xxi-wieku> (дата звернення: 15.10.2024).

47. Smith A. D. Interpretations of National Identity. In: A. Dieckhoff, N. Gutierrez (Eds.). *Modern Roots: Studies of National Identity*. London – New York: Routledge, 2001. P. 21–42

48. Smith G. *The Nationalities Question in the Post-Soviet States*. Routledge, 2001

49. Smith J. The Annexation of Crimea: Triggers and Implications. *Journal of International Relations*. 2016. Vol. 10, No. 2. P. 45-60

50. Stępniewski T. Russia-Ukraine War: Remembrance, Identity and Legacies of the Imperial Past. *Yearbook of Polish European Studies*. 2017. Vol. 20. P. 169–178. DOI: <https://doi.org/10.36874/RIESW.2022.2.1>, p. 173

51. Sunstein C. R. *Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media*. Princeton University Press, 2017

52. Suny R. G. *The Revenge of the Past: Nationalism, Revolution, and the Collapse of the Soviet Union*. Stanford University Press, 1993

53. United Nations. *Ukraine and the United Nations*. 2020. URL: <https://www.un.org/en/awake-at-night/S8-rebuilding-lives-in-ukraine-karolina-lindholm-> (дата звернення: 16.07.2024).

54. US Department of State. *U.S. Relations with Ukraine*. 2021. URL: <https://ua.usembassy.gov/our-relationship/policy-history> (дата звернення: 16.07.2024)

55. Wardle C., Derakhshan H. *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking*. Council of Europe, 2017

56. Wilson A. *The Ukrainians: Unexpected Nation*. New Haven – London: Yale University Press, 2015

57. Yafimava K. The Ukraine-Russia Gas Dispute: Towards a New Gas Deal? Oxford Institute for Energy Studies, 2017

SUMMARY

In today's world, where international relations are becoming increasingly dynamic and complex, understanding the relationship between the Russian Federation and Ukraine in the context of the "Special Military Operation" is crucial for analyzing global security and geopolitical trends. The importance of this study lies in uncovering the true intentions and goals behind Russia's actions, as well as providing an analysis of its implications for the region and the world.

The purpose of this research is to examine the background, rationale, and objectives of Russia's "Special Military Operation" in Ukraine. This includes evaluating the official explanations provided by the Russian government, as well as exploring potential underlying motivations that may not align with these public statements. The study aims to clarify the strategic, political, and military goals pursued by the Russian Federation and to assess their potential impact on international security.

It has been determined that the Russian Federation launched the "Special Military Operation" in 2022, with the stated goal of ensuring the security of Russian-speaking populations in eastern Ukraine and countering what Russia perceives as NATO's encroachment on its borders. However, numerous analysts and international observers have argued that Russia's true objectives may include reasserting its influence over Ukraine, preventing the country from integrating more closely with Western institutions, and demonstrating its military strength on the global stage.

The research emphasizes the importance of considering both the official narrative and the broader geopolitical context. While the Russian government presents the operation as a necessary defensive measure, the study examines alternative explanations, including the desire to reestablish control over Ukraine

and other post-Soviet states, and to challenge the existing international order dominated by the West.

Furthermore, the research assesses the broader implications of the "Special Military Operation" on international relations, particularly its impact on NATO, European security, and the global power balance. The study highlights the critical role that Russia's actions in Ukraine play in shaping the future of international security and the potential consequences for the stability of the region.

The master's thesis concludes that the "Special Military Operation" is a key factor in the current geopolitical landscape and has far-reaching consequences for the future of international relations. Understanding the true motivations and goals behind Russia's actions is essential for formulating effective responses and policies aimed at maintaining global peace and security. Despite the evolving nature of international conflicts, the case of Ukraine underscores the importance of careful analysis and strategic foresight in managing complex security challenges.